Į LAISVĘ

Nr. 23 | Kaina 20 kap.

LEIDŽIA LIETUVIŲ AKTYVISTŲ FRONTAS

1941. VII. 19 | Šeštadienis

Smolenską bolševikai gynė iš visų jėgų,

nes jis yra paskutinis didesnis miestas prieš Maskvą

Prie Leningrado vokiečių kariuomenė susidūrė su organizuotomis banditų gaujomis

Iš Vyriausiosios Fiurerio Būstinės.

Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša:

prasilaužimas per labai įstiprintą Stalino liniją tarp Mogilevo ir Vitebsko dabar išplėstas už Smolensko.

Pats Smolenskas, priešo atkakliai ginamas, buvo paimtas liepos 16 d. Visi priešo bandymai tą miestą atsiimti nepasisekė.

Bukareštas. VII. 18. ELTA. Vokiečių rumunų fronto Rumunijoje vyriausiasis štabas praneša, kad strateginis Besarabijos centras jau yra paimtas. Mūšis paimant ir apvalant Korneščio masyvą jau pasibaigė. Hotinas, Soroca ir Kišinevas paimti.

Berlynas, VII. 18. ELTA. Sunaikinus žymias sovietų pajėgas erdvėje tarp Vitebsko ir Mogilevo, vokiečių vienetai skubiai veržėsi toliau į rytus. Liepos 16 d., kaip jau pranešta, buvo paimtas žymusis susisiekimo kelių mazgas Smolenskas. Nuo šios sritinės sostinės prie Dniepro toliau į rytus tęsiasi jau nutiestoji Minsko Maskvos autostrados dalis. Šis 160.000 gyventojų turįs miestas, kuriame yra šaudmenų, lėktuvų ir žymūs tekstiliniai fabrikai,

kaip paskutinis didesnis miestas prieš Maskvą, bolševikų buvo ginamas iš visų jėgų.

Vokiečių kariuomenės daliniai ir čia palaužė bet kurį pasipriešinimą, padarydami bolševikams didžiausių nuostolių. Vokiečių nuostoliai, paimant Smolenską, yra nepaprastai maži.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Besižygiuodami toliau, Peterburgo kryptimi vokiečių kariuomenės daliniai liepos 17 d.

susidūrė su organizuotomis banditų gaujomis, vadinamomis Popovo naikinamaisiais batalijonais,

kurie pasislėpę tankiuose miškuose rengėsi pražygiuojančias vokiečių kariuomenės kolonas staiga iš užpakalio žudoma ugnimi pulti.

Vokiečių kariai su tais banditais bematant apsidirbo, iš dalies juos išsprogdindami minomis, atskirus miškų plotus išvalydami granatomis ir artilerijos ugnimi ir rankinėmis granatomis sunaikindami paskirus jų pasipriešinimo lizdus. Tokiu būdu Popovo batalijonas, kuris savo vėliavoje buvo įrašęs vokiečių sunaikinimą, buvo pats sunaikintas. Tik nedaugelis bolševikų pateko gyvi į vokiečių rankas. Jie, be automatinių šautuvų ir kitokių šaunamų rankinių ginklų,

buvo dar apginkluoti kirviais, durtuvais ir deginančių rūgščių pripildytais buteliais.

Belaisvių pasakojimu, jie buvo apmokyti vienoje sovietų mokykloje, kurią sovietai 1940 metais įrengė Pečoros vienuolyne, Estijoje. Tai buvo perdėm jauni komunistai,

kuriuos jų mokytojai buvo ko tiksliausiai išmokę visų bolševikiško žudymo metodų.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Vienas vokiečių kariuomenės dalinys liepos 17 d., žygiuodamas Peterburgo kryptimi, prie Peipuso ežero susidūrė su sovietų pasipriešinimu. Trumpose atkakliose kovose sovietai turėjo kruvinų nuostolių. 1.500 bolševikų buvo paimta į nelaisvę. Paaiškėjo, kad

visi tie belaisviai yra sunkiųjų darbų kalėjimų kaliniai, kurie politinių komisarų įsakymu buvo paleisti iš sovietų kalėjimų su sąlyga, kad eis kariauti prieš vokiečius.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Vokiečių pėstininkų vienetai, kurie liepos 16 ir 17 d. d. vienoje miškingoje vietovėje pakartotinai atmušė kelis atkaklius priešo puolimus, po kovų konstatavo įdomų dalyką.

Tarp šimtų kritusių sovietų kareivių jie aptiko daug moterų.

Jos buvo dalinai apsirėdžiusios kareivių drabužiais, o kitos dar turėjo civilinius drabužius.

Smarki kova viršum Lamanšo

Berlynas, VII. 18. ELTA. Liepos 17 dieną popiet vokiečių naikintuvai išsklaidė stiprų britų junginį, kuris mėgino pulti prancūzų pajūrį ties Lamanšo kanalu. Per smarkius susikovimus ore jie britų bombonešiams ir naikintuvams padarė didelių nuostolių. Apie tai DNB gavo tokį pranešimą: „Vokiečių Messerschmitt" tipo lėktuvai žaibo greitumu pakilo į orą po to, kai grįžtą vokiečių žvalgybiniai lėktuvai pranešė apie britų lėktuvų artėjimą. Dar tik prisiartindamos, naikintuvų įgulos pradėjo šaudyti. Tanki kulkosvaidžių ugnis apgaubė priešakyje skridusią britų lėktuvų grandį ir pataikė du „Spitfiro" tipo lėktuvų saugojamus „Bristol - Blenheim" tipo lėktuvus, kurie, pilnu greičiu skrisdami, apsivertė ir nukrito. Po to du britų naikintuvai mėgino iš apačios užpulti vieną vokiečių „Messerschmitt" tipo lėktuvą, bet vokiečių šaulys tuoj nutaikė į vieną „Spitfire" tipo lėktuvą ir apšaudė jo kairįjį sparną. Nuo to britų lėktuvas užsidegė ir nukrito. Beveik tuo pačiu metu „Messerschmitt" tipo lėktuvo radijo telegrafininkas apsidirbo su antruoju užpuolusiu „Spitfire" tipo lėktuvu. Tuo tarpu kiti vokiečių naikintuvai perskrido britų spiečių ir, šaudydami iš kulkosvaidžių, vėl įskrido į pakrikusio junginio tarpą. Po kelių sekundžių du „Bristol-Blenheim" tipo lėktuvai susvyravo ir nukrito pajūryje. Per tolesnius susikovimus dar buvo numušti keturi „Spitfire" tipo lėktuvai, kurie po trumpo atsitraukimo manevro vis iš naujo mėgino prasiveržti į priekį.

Kautynių laukas Rytuose

Skaitytojai, norį nuolat turėti didžiųjų kovų vaizdą, prašomi žemėlapio nenumesti

Japonija įteikė Sovietų Sąjungai griežtą protestą

Tokio, VII. 18. ELTA. Japonijos ambasadorius Maskvoje Tatekava perdavė sovietų vyriausybei savo vyriausybės vardu

griežtą protestą prieš Japonų jūros ir vandenų aplink Kamčatką paskelbimą pavojinga zona. Protesto pareiškime sakoma, kad šita Sovietų Sąjungos priemonė sudaro pavojų japonų laivininkystei ir Japonijos interesams.

Tokio, VII. 18. ELTA. Sovietų Sąjungos ambasadorius Smetaninas šiandien rytą visą valandą kalbėjosi su užsienių reikalų ministerio pavaduotoju Ohašiu. Apie pasikalbėjimo turinį oficialiai nieko nepranešama.

Kaip buvo paimtas Smolensko miestas

Berlynas, VII. 19. ELTA. Dėl Smolensko paėmimo DNB patyrė dar šių smulkmenų. Tuo metu, kai liepos 16 d. anksti rytą tebevyko smarkios artilerijos kovos prie Smolensko, vienas vokiečių dalinys žaibiniu puolimu prasiveržė į miestą ir užėmė priemiestį. Iš tankaus miško besiveržiantieji šarvuočių žvalgybos ir dviratininkų daliniai prisiartino prie miesto, ir netrukus prislinko šaulių grupės, kurios, nežiūrint didžiojoje gatvėje sprogstančių granatų, slinko namų pasieniais. Su kulkosvaidžiais ir granatsvaidžiais jos žengė į priekį ir puolė bolševikų atsparos lizdus, kurie buvo įrengti namuose. Tuo metu į mūšį įsikišo daugiau šarvuočių, ir vokiečių puolimas dar daugiau sustiprėjo. Po ketvirties valandos viena apsuptoji gatvė jau buvo visiškai paimta, ir rankinėmis granatomis bolševikai buvo išvyti. Po to į vokiečių rankas patekdavo gatvės viena po kitos. Svarbiausias bolševikų pajėgų pasipriešinimas buvo greitai palaužtas. Tada prisidėjo ir kitos vokiečių kariuomenės dalys ir Smolensko miestą galutinai užėmė.

Berlynas, VII. 19. ELTA. Liepos 16 d. rytą viena vokiečių pėstininkų dalis į vakarus nuo Smolensko sunaikino stiprų sovietų junginį, kuris, vykstant karštoms kovoms dėl miesto, mėgino prasiveržti. Dėl šių kautynių DNB patyrė šių smulkmenų. Motorizuota vokiečių vora aušant prasiveržė ligi miesto pakraščių. Atidžiai žvalgydamiesi, šauliai slinko prie miesto, iš kurio vis daugiau aidėjo mūšio triukšmas. Oras buvo pilnas sprogstančių granatų, kurias vokiečių artilerija siuntė į sovietų pozicijas. Staiga vokiečių šauliai pastebėjo vieną priešo motorizuotą vorą, paskui kurią sekė tankai ir žygiuojanti kariuomenė. Ši vora artėjo iš vieno gatvės pasisukimo. Vokiečių kareiviai laukė, kol bolševikų vora prisiartino kiek galint arčiau. Staiga vokiečių kariai atidengė visų ginklų ugnį. Išsigandę bolševikai, kurie norėjo saugiai pasitraukti iš mūšio Smolenske, puolė į javų lauką, kuris buvo plačiai išsitiesęs išilgai kelio. Tiktai nedidelė sovietų dalis atsišaudė. Per trumpą laiką vokiečiai privertė sovietų patrankas nutilti. Netrukus vokiečių kareiviai perėjo javų lauką, nugalėjo atkakliai besiginančius bolševikus ir didžiąją jų dalį sunaikino. Kiti sovietų kareiviai pasidavė ir buvo paimti į nelaisvę.

BERLYNAS. VII. 19. ELTA. Per mūšius į rytus nuo Vitebsko dvi vokiečių pėstininkų kuopos žygiavo išilgai geležinkelio linijos, einančios į Smolenską. Vokiečių pėstininkams žygiuojant pro tirštai lapuočiais apaugusį griovį, juos netikėtai apšaudė bolševikų šarvuotas traukinys. Vokiečių kareiviai šarvuotį apsupo ir puolė jį iš abiejų pusių. Po atkaklaus, bet, palyginti, neilgai trukusio mūšio vokiečių pėstininkai to šarvuotojo traukinio įgulą įveikė, pataisė traukinio sužalojimus ir po kelių valandų patys tą šarvuotą traukinį panaudojo prieš sovietus.

BERLYNAS. VII. 19. ELTA. Su slenkančia į priekį vokiečių dalimi, kuri netikėtu smūgiu puolė Smolenską, taip pat ėjo vienas ryšių dalinys, kuris kaip DNB patyrė, šiame žygyje pasiekė nepaprastų laimėjimų. Dalinys turėjo uždavinį — betarpiškai prie puolančiosios dalies įrengti telefoną, kadangi divizijos vadas, turint galvoje žygio svarbumą, norėjo turėti ryšį su puolančia dalimi. Nenuilstamai žengdama į priekį, dalis artėjo prie Smolensko. Kilometras po kilometro riedėjo sunkus lauko kabelis. Netoli Smolensko priešakinis dalinys susidūrė su smarkiu pasipriešinimu. Jis buvo užpultas iš sparno. Nežiūrint greitai besiplečiančių kautynių su sunkiaisiais sovietų šarvuočiais, telefono kabelis buvo tiesiamas toliau. Jie kovojo dėl kiekvieno metro. Dalis kareivių ėmėsi gynimo ir rankinėmis granatomis bei kulkosvaidžiais sunaikino tris sovietų šarvuočius ir toliau kovojo su smarkiu pėstininkų pasipriešinimu. Kita dalis tiesė kabelį toliau. Telefono ryšys su divizija visą laiką buvo geras. Kartu su puolančiąja dalimi telefonas pasiekė pirmuosius Smolensko namus. Po kelių minučių jo laidais puolančiosios dalies vadas galėjo pranešti divizijos vadui, kad Smolenskas jau yra paimtas.

Italijoj bus kasamas kanalas

ROMA. E. Fašistų ir korporacijų rūmų įstatymdavystės komisijos priėmė įstatymo projektą, kuriuo numatoma prakasti kanalą, kuris sujungs Milaną ir Cromoną su Po upe. Be to, buvo nutarta nemokamai perleisti prie Romos esantį valstybinį sklypą švedų vyriausybei. Šitame sklype bus pastatyti švedų akademijos rūmai.

ROMA. E. Stefanio agentūros žiniomis, bandydamas naują lėktuvą nukrito ir užsimušė vienas žinomiausių italų lakūnų pulkininkas leitenantas Arturo Farrarinas.

BELGRADAS. E. Vokiečių karinis vadas Serbijoje zenitinės artilerijos generolas von Schroederis šiandien per pietus, grįždamas iš tarnybos reikalais atlikto skridimo, leisdamasis Belgrade, užkliuvo blogam orui esant už aukštojo įtempimo laidų. Lėktuvas nukrito. Generolas lengvai susižeidė.

TOKIO. E. „Tokio Asahi Šimbun" iš Melburno praneša, kad nuo liepos 19 d. visos prekės, skirtos išvežti, bus valstybės kontroliuojamos. Tuo tikslu įsteigtas biuras gavo plačių teisių.

VAŠINGTONAS. E. Associated Press žiniomis, kainų administratorius Leonas Hemdersonas ragina Jungtinių Valstybių namų šeimininkes ateityje rinkti popieriaus liekanas. Kainų administratorius nurodo, jog jaučiama vis didėjanti miško medžiagos stoka ir todėl popieriaus liekanos galėtų būti svarbus tos žaliavos papildymas.

VAŠINGTONAS. E. Prekybos ministerio pranešimu, gegužės mėnesį, palyginus su balandžio mėnesiu, lėktuvų eksportas iš Jungtinių Valstybių sumažėjo beveik penktadaliu.

Kariuomenė Rooseveltui sutrukdė okupuoti Azorų salas

SALTLAKE CITY (UTAH). VII. 19. ELTA. „America First" komisijos pirmininkas generolas Woodas, kaip praneša Associated Press, per pasikalbėjimą su spaudos atstovais pareiškė, jog jis gavo slaptų žinių, kad Rooseveltas norėjęs, panašiai kaip Islandiją, okupuoti taip pat Dakarą, Cap Verdės ir Azorų salas. Tačiau armija užprotestavusi ir okupavimą sutrukdžiusi. Be to, iš patikimų šaltinių generolui Woodui buvo pranešta, kad netrukus kongrese bus mėginama atšaukti neutralumo įstatymą, kas nepavyksią. Woodas Islandijos okupavimą apibūdina, kaip „nepadorų ir nepateisinamą žygį Jungtinėms Valstybėms į karą įstumti". Jungtinės Valstybės okupavusios Grenlandiją, norėdamos apsaugoti Vakarų pusrutulio krantus. Islandija buvusi okupuota apsisaugoti nuo Grenlandijos. „Kas gali, klausia Woodas, trukdyti Jungtinėms Valstybėms okupuoti Norvegiją Islandijai apsaugoti?"

VAŠINGTONAS. VII. 19. ELTA. Associated Press agentūros žiniomis, senato komisijoje svarstant karinės tarnybos prailginimo klausimą, socialistų partijos vadas Norman Thomas pareiškė, kad, jeigu Jungtinių Valstybių tauta leido okupuoti Islandiją, tai tolesnis JAV žingsnis būsiąs įrengti karines bazes Airijoje, Škotijoje, Dakare ir, galimas daiktas, Sibire.

NEW YORKAS. VII.19. ELTA. Associated Press iš Londono praneša, kad britų vyriausybė savo galią išplėtė ta prasme, kad ji gali perimti ir tokius fabrikus, kurių karo medžiagų gamyba nėra patenkinama. Tokių fabrikų vadovybė galinti būti pašalinta ir gali būti perimta tų įmonių finansinė kontrolė, lygiai kaip jų akcijos.

Milžiniškas gaisras Amerikoj

SEATTLE. VII. 19. ELTA. Associated Press žiniomis, vakarinėje Amerikos dalyje siaučia didžiuliai gaisrai. Gaisrai daugiausia kilo, trenkus žaibui. Dėl didelės sausros gaisrai labai greit plečiasi. Iš Montanos ir Idaho valstybių pranešama, kad

ten buvo 181 miško gaisras, o Vašingtono valstybėje buvo net 200 gaisrų.

Didžiausias iš Vašingtono valstybės gaisrų sunaikino 5.000 akrų miško. Automobiliai su garsintuvais važinėja per miestus ir ragina civilinius gyventojus prisidėti prie gaisrų gesinimo. Derlingame Jakimos slėnyje

gaisras persimetė į nokstančių kviečių laukus, padarydamas milžiniškų nuostolių.

Tolimuose miškuose dirbančius ugniagesius maistu aprūpina lėktuvai. Kai kur ugniagesiai nuleidžiami su parašiutais.

AMERIKA SUSTABDĖ AUKSO RŪDOS PIRKIMĄ ČILĖJE

SANTIAGO (ČILĖJE) VII. 19. ELTA. Jungtinės Valstybės sustabdė aukso rūdos pirkimą Čilėje. Iki šiol „American Smelting" bendrovė reguliariai pirkdavo kas mėnuo 2—3 tūkstančius tonų tos rūdos. Pirkimo sustabdymas aiškinamas transporto priemonių trūkumu. Bus mėginama iki šiol į Jungtines Valstybes gabentą neapdirbtą aukso rūdą pavesti apdirbti Čilėje esančioms septynioms aukso liejykloms. Tačiau ir tai yra susiję su dideliais transporto sunkumais. Kol atsiras galimumų iškasamą auksą pergabenti, tuo tarpu darbas aukso kasyklose turės būti sustabdytas. Dėl to apie 25.000 darbininkų liks be darbo.

Paryžius. E. Troyes mieste, į pietryčius nuo Paryžiaus, policija ėmėsi smarkios veiklos prieš komunistus, kurie pastaruoju metu varė uždraustą agitaciją. Buvo iškratyta 600 namų ir rasta daug agitacinės medžiagos. 72 komunistai suimti.

Žinios iš Rytų fronto

Berlynas. VII. 18. ELTA. Liepos 17 dieną vokiečių kariuomenės daliniai Kijevo apylinkėse ir toliau tebesiveržė į sovietų lauko ir sustiprinimų pozicijas. Vokiečių puskarininkis Fritz Weileris įlaužė vieno sustiprinimo iš oro užrakintas duris. Įėjęs vidun vokiečių kareivis pastebėjo prie durų vieną bolševiką, kuris taip buvo pririštas prie kulkosvaidžio, kad rankomis jis tegalėjo tik šaudyti. Viršutinės rankų dalys ir krūtinė buvo surišta odiniais diržais, ir tam kareiviui jokiu būdu nebuvo galima išsilaisvinti. Visa to sustiprinimo įgula buvo negyva.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Vokiečių kariuomenei puolant sovietų karines pajėgas ir užimant vieną nedidelį miestą pakeliui į Peterburgą, be vieno sunkiai ginkluoto šarvuotojo traukinio ir daugybės karinės medžiagos ligšioliniais apskaičiavimais paimta 3.000 belaisvių. Paimtųjų tarpe yra visas moterų batalijonas ir trys komjaunuolių kuopos. Netikėtai paimant miestą, sovietai turėjo didelių ir kruvinų nuostolių.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Pravedant valymo akciją Kišinevo srityje, liepos 17 d. buvo dar paimta į nelaisvę tūkstančiai sovietų kareivių. Jų tarpe buvo ir pulkininkas Valentinas Gavrilovas. Visai suplyšusia uniforma jis atėjo į vieną vokiečių kariuomenės dalinio štabą ir pranešė: „Keletą dienų bėgęs, aš nutariau savo valia pasiduoti vokiečiams. Aš negalėjau patikėti tiems beprasmiškiems gandams, kuriuos skleidė apie vokiečius politiniai komisarai, ir nenusižudžiau, kaip tat padarė daugelis kitų mūsų karininkų". Paklaustas, kokio įspūdžio jam buvo padaręs prasidėjęs su Sovietų Sąjunga karas, jis davė šį įdomų atsakymą: „Karas mums nebuvo netikėtas dalykas. Pasiėmus Stalinui pirmininkauti liaudies komisarų tarybai, mes žinojome, kad karas jau čia pat. Tas karas prieš Vokietiją turėjo būti komunistams viso pasaulio užkariavimo pradžia".

Radijo programa

PIRMADIENIS, VII. 21 d.

16.00 Gražios melodijos iš operečių; 16.30 Šuberto dainų koncertas, dainuoja solistė Beatričė Grincevičiūtė; 17.00 Žinios vokiečių kalba; 17.10 Akordeonas; 17.30 Kartojimas žinių, skaitytų 12 val., iš laikraščių, pranešimai; 18.00 Garsūs meilės duetai iš itališkų operų; 18.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15 Vokiškai lietuviams; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, iš laikraščių, programa rytdienai; 21.00 Membranos šposai; 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, kartojimas žinių, skaitytų 20.30 val.; 22.30 Programos pabaiga.

ANTRADIENIS, VII. 22 d.

6.00 Malda, dienos mintys, laikas, žinios, koncertas (pl.).; 7.00 Žinios vokiečių kalba; 7.10 Koncertas (pl.); 7.30 — 8.00 Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 8.00 — 12.00 Pertrauka; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa; 12.20 Koncertas (pl.); 12.30 Žinios vokiečių kalba; 12.45 Pranešimai ūkininkams; 13.00 Lengvos muzikos koncertas; 14.00 Žinios vokiečių kalba; 14.15 Lengvos muzikos koncerto tęsinys; 15.00 Žinios vokiečių kalba, po žinių — pertrauka iki 16.00 val.; 16.00 Garsų paradas; 17.00 žinios vokiečių kalba; 17.10 Vyrų balsų oktetas. Dirigentas Kudokas; 17.30 Kartojimas žinių, skaitytų 12 val., iš laikraščių, pranešimai; 18.00 Muzikos ir poezijos montažas „Jis ir ji". Atlieka Dramos teatro artistai Janina Rudzinskaitė ir Kazys Gandrimas; 19.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20,15 Vokiškai lietuviams; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, iš laikraščių, programa rytdienai; 21.00 Koncertas; 21.15 Darbininkas apie bolševikų valdžią: 3 mėnesiai bolševikų kalėjime; 21.45 Koncertas; 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, kartojimas žinių, skaitytų 20.30 val.; 22.30 Programos pabaiga.

TREČIADIENIS, VII. 23 d.

6.00 Malda, dienos mintys, laikas, žinios, koncertas (pl.); 7.00 Žinios vokiečių kalba; 7.10 Koncertas (pl.); 7.30 — 8.00 Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 8.00 — 12.00 Pertrauka; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa; 12.20 — Koncertas (pl.); 12.30 — Žinios vokiečių kalba; 12.45 — Pranešimai ūkininkams; 13.00 Lengvos muzikos koncertas; 14.00 Žinios vokiečių kalba; 14.15 Lengvos muzikos koncerto tęsinys; 15.00 Žinios vokiečių kalba, po žinių — pertrauka iki 16.00 val.; 16.00 Garsų paradas; 17.00 Žinios vokiečių kalba; 17.10 Skambina Dvarionienė; 17.30 Kartojimas žinių, skaitytų 12 val., iš laikraščių, pranešimai; 18.00 Koncertas. Programoje Glucko, Hendelio, Haydno kūriniai; 19.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15 Vokiškai lietuviams; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, iš laikraščių, programa rytdienai; 21.00 Saloninio orkestro koncertas. 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, kartojimas žinių, skaitytų 20.30 val.; 22.30 Programos pabaiga.

KETVIRTADIENIS, VII. 24. D.

6.00 Malda, dienos mintys, laikas, žinios, koncertas (pl.); 7.00 Žinios vokiečių kalba; 7.10 Koncertas (pl.); 7.30—8.00 Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 8.00—12.00 Pertrauka; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa. 12.20 Koncertas (pl.). 12.30 — Žinios vokiečių kalba; 12.45 Pranešimai ūkininkams; 13.00 Lengvos muzikos koncertas; 14.00 Žinios vokiečių kalba; 14.15 Lengvos muzikos koncerto tęsinys; 15.00 Žinios vokiečių kalba, po žinių — pertrauka iki 16.00 val.; 16.00 Garsų paradas; 17.00 Žinios vokiečių kalba; 17.10 Lazdynų Pelėdos novelė „Sulaukė"; 17.30 Kartojimas žinių, skaitytų 12 val. iš laikraščių, pranešimai; 18.00 Vargonų muzikos koncertas iš Jėzuitų bažnyčios. Groja J. Žukas; 19.00 Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15 Vokiškai lietuviams; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, iš laikraščių, programa rytdienai; 21.00 Mišrus koncertas: Dalyvauja U-to kvartetas, pianistai, akordeonistas; 22.00 Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, kartojimas žinių, skaitytų 20.30 val.; 22.30 Programos pabaiga.

Japonija

TOKIO. VII. 19. ELTA. Būdinga žymė naujojo kabineto politiniuose sluoksniuose laikomas faktas, kad

kad užsienių reikalų ministeris kartu perims kolonijų ministeriją,

o susisiekimo ministeris — geležinkelių ministeriją. Turint galvoje glaudų šitų ministerijų ryšį, nurodoma toliau, negalima tikėtis, kad kolonijų ir geležinkelių ministerijoms būtų paskirti atskiri ministeriai. Teisingumo ministerio pareigas perėmė pats kunigaikštis Konoė, tačiau šiai ministerijai ministeris vėliau bus paskirtas.

HSINKINGAS. VII. 19. ELTA. Kokutsu agentūra praneša, kad Mandžūrijos finansiniai sluoksniai daug tikisi iš naujojo Konoės kabineto. Čia laukiama, kad

santykiai tarp Japonijos ir Mandžūrijos, kaip vieno ūkinio organizmo, pasidarys dar glaudesni

ir bus galutinai įgyvendinta finansinė bei ūkinė kontrolė. Ryšium su tuo tikimasi, kad greitai bus sumobilizuota Mandžūrijos žaliavos ir kapitalai.

Berlynas. VII. 18. ELTA. Per nuolatinius vokiečių karinių oro pajėgų puolimus, nukreiptus į sovietų susisiekimo linijas, paskutinėmis dienomis buvo labai sugriauti geležinkelių bėgiai sovietų užfrontėje. Tų vokiečių aviacijos veiksmų pasekmės yra ypač reikšmingos, nes ir normaliais laikais transporto reikalai Sovietų Sąjungoje buvo labai apleisti. Įvairiose vietose, sugriovus bėgius, prisigrūdo kariuomenės dalinių, transporto ir kitų užfrontėje einančių traukinių. Visi keliai kimšte prikimšti pabėgėlių. Tuo būdu tolimesnis sovietų kariuomenės dalinių ir karo medžiagos transportas susiduria su didžiausiais sunkumais. Pabėgėliai be jokios tvarkos ištisomis virtinėmis nesulaikomai bėga rytų kryptimi, tuo trukdydami bet kokį kariuomenės dalinių judėjimą vakarų kryptimi.

NEPASIEKIAMI PASAULIO REKORDAI

Nors kiekvienais metais lengvatletai daro didelę pažangą, vis dėlto keletas pasekmių pasaulio rekordų lentelėje išsilaiko net kelis dešimtmečius. Seniausias iki šiol nesumuštas pasaulio rekordas yra pasiektas 1902 m., kai anglas Appleby 15 mylių nubėgo per 1:20:04,4 val. Iš 1904 metų liko net trys rekordai: vienas amerikiečio Ewry (į tolį iš vietos — 3,47 m) ir du anglo Shrubbo: 7 mylios — 35:04,6 min., ir 8 mylios — 40:16,0 min. Iš kitų užšalusių rekordų paminėtini: Shrubbo (9 mylios — 45:17,6 min, 1908 m.), amerikiečio Mc. Gratho (akmens stuminas — 12,35 m, 1911m.) ir amerikiečio Goehringo (šuolis į aukštį iš vietos — 1,67 m, 1913 m.).

Vokiečių armijos laimėjimų paslaptis

Vokiečių žurnalo „Velhagen u. Klasings Monatshefte" 1940 m. gruodžio numeryje įdėtas įdomus generolo Ernst Kabisch straipsnis „Mūsų karinio pasisekimo mįslė", kurio esmingąsias vietas čia dedame.

Būtų netikslu manyti, kad šiais laikais, kada ginklai tiek ištobulinti ir turi stačiai neįsivazduojamą veikiamąją galią, kada tie ginklai reikia pilnutinai išnaudoti, o su jais apsieiti ne taip jau lengva, — taigi būtų netikslu manyti, jog karinius laimėjimus galima pasiekti tų ginklų techniškai ir dvasiškai neapvaldžius. Tačiau tai ne viskas: mes išeiname iš karinės technikos ribų ir žengiam prie didžiųjų m o r a l i n i ų vertybių, nors techniškąjį momentą paliekam kaip būtiną sėkmės sąlygą. Bet už jo iškyla galingos kolonos, į kurias atremtas galutinis laimėjimas: tai **karvedžio genijus, armijos karingoji dvasia ir tautos dvasia.**

K a r v e d y s. Kur nebevadovauja jo dvasia, ten karo mašina išsprūsta iš vairininko rankų ir rieda į bedugnę. Aš vaizduojuos regis automobilį, belenktyniuojantį visaip išsisukaliojusiais kalnų keliais. Iš vienos pusės stati uolos siena, iš kitos — bedugnė. Vargas vairininkui, jeigu jis nesugebės atitikti momentų, kada galima ir būtina išvystyti kuo didžiausią greitį ir kada jį sumažinti, nes greitis reikštų pražūtį. Nebus greičio — lenktynės bus pralaimėtos; neatitiks momentų, kada jį reikia sumažinti — jis pats pražus.

Vokiečių karinių jėgų priešakyje šiandien stovi k a r v e d y s, kuris taikos metais joms davė patį šauniausį apsiginklavimą. P o l i t i k a s, kuris per dvidešimtmetę kovą išragavo visas jos paslaptis. V a d a s, kuris karinių laimėjimų nesiduoda apsvaiginamas ir neužmiršta, ko reikalauja jo politika, kuris politiniuose svarstymuose niekada neišleidžia iš akių karinių reikalavimų. Kai **Adolfas Hitleris** aplanko aukštąsias karinės vadovybės vietas, jo aštriai akiai niekas nelieka paslėpta; jis žino, kur kritiškosios vietos, jis paskum žino, jog viskas bus taip, kaip jis nori.

Koks karvedys, tokia ir a r m i j a. Kokia turi būti armija, kuri nori laimėti, yra išdėstęs Clausewitz: „Armija, kuri naikinančioje ugnyje išlaiko savo įprastą tvarką; kuri niekada nepasiduoda įsivaizduotinei baimei ir atkakliai šalina pagrįstą; armija, kuri didžiuojasi **savo laimėjimais**, o **pralaimėjimų** sūkury nepameta paklusnumo, pagarbos ir pasitikėjimo savo vadais; armija, kurios fizinės jėgos, kaip atleto muskulus, yra užgrūdinęs nepriteklius, pastangos ir pratybos; armija, kuri į pastangas žiūri ne kaip į prakeikimą, bet kaip į priemonę laimėti; armija, kuriai visas šias dorybes primena vienas vienintelis vaidinys — g i n k l o g a r b ė, — šitokia armija yra karingos dvasios perimta".

Tereikia pažvelgti, ką šiame kare yra padariusi vokiečių armija, ir pamatysime, kad ji visa — visų dalių ir laipsnių kariai — yra perimta tos karingosios dvasios, kurią pavaizdavo Clausewitz. Prisiminkim žygį į Lenkiją, kada vokiečių pėstininkai dulkėtais keliais stačiai nesuvokiamai veržėsi į priekį, o šarvuotininkai ir motociklininkai brovėsi tiesiog aklai pirmyn. Pagalvokim apie Norvegijos kampaniją ir tą žodį, kuriame slypi tiesiog nenusakomas karžygiškumas — Narvikas. Prisiminkim, kaip guminiais laiveliais buvo peržengtos upės bei kanalai Belgijoje ir Olandijoje, tuo metu kai iš priešingos pusės įsistiprinęs priešas pilte pylė iš kulkosvaidžių. Argi šarvuočių divizijos neperžengė Maaso? Ar galėjo atsispirti vokiečių pionieriams ir pėstininkams kad ir įmantriausios tvirtovės? Kasdien išgyvename nesibaigiančius aviacijos puolimus, jos aklus skridimus per lietų ir audrą. Ar yra buvęs vokiečių lakūnas, kuris būtų susvyravęs prieš uždavinį, kuris stačiai mirtim dvelkė? Argi kas bent mintyje tarė sau žodį „neįmanoma", kad ir koks būtų įsakymas? Kur Anglijos jūrų galybė prieš vokiečių povandeninius laivus? O kaip kaujasi vokiečių kovos laivai, kreiseriai, torpedininkai, greitieji laivai, minininkai! Juo didesnis pavojus — juo didesnė garbė: štai vokiečių armijos dvasia! Tačiau vokiečių armijos karinę dvasią vainikuoja jos vadai nuo žvalgybos grupės vyresniojo ligi divizijos vado, nuo jūrininko ligi admirolo, nuo lėktuvo valdytojo ligi eskadrilės vado, — visi jie eina savo dalinių priešaky ir žino vedą juos į laimėjimą, nors žygyje ir mirtų.

Trečioji vokiečių karinių laimėjimų kolona yra t a u t o s d v a s i a. Toji kolona atrodo lyg galingas medis, įšaugęs iš dviejų šaknų. Pirmoji šaknis — tai iš bočių **paveldėta** karingumo dvasia, **vokiečių** tautai rasiškai įgimta. Tatai paliudija dviejų tūkstančių metų istorija. Toji dvasia užliepsnojo, kaip Septynerių metų kare Berlynas apsikasė gintis nuo rusų ir austrų ir kada piliečiai griebėsi ginklo. Toji dvasia gyva Ramlerio odėse, Gleimo „Prūsų grenadierio dainose", Lessingo „Barnhelmo Minoje". Tą dvasią dar ryškiau nušviečia spindinti Fridricho žvaigždė, bet skaisčiausiai jinai liepsnojo 1813 — 1815 metų laisvės kovose prieš Napoleoną.

Antroji tautos dvasios šaknis yra tautos auklėjimas. Vokietė moteris nėra apsigimusi spartietė, kuri sūnų išleidžia su skydu ir linkėjimu: „arba su juo, arba ant jo", t. y., grįžk arba nugalėtojas, arba žuvęs. Bet jinai išmoko narsiai pakelti net ir didžiausius smūgius, jeigu tatai reikalinga vokiečių tautai. Poeto Lerscho šūkis — „Leisk mane eiti, motin, — tėvynė turi gyventi, net jeigu mums ir mirti reikėtų", jų širdyse rado stiprų atgarsį. Pasiaukojimo noras vokiečių tautoj buvo ir yra labai stiprus. Griežtumas sau pačiam, draugiškumas tautiečiams, paklusnumas fuehreriui — tai dalinės šaknys, iš kurių išauga medis, sudaręs laimėjimus remiančią tautos dvasios koloną.

Tos dvasios vokiečiams netrūko ir Didžiojo karo metu. Bet tada trūko paskutinio dalyko — trūko vieningos, vedamosios linijos. Tada buvo gilus plyšys tarp vyriausybės dalies bei parlamento ir kovojančios armijos. Pirmieji nesuprato didžiųjų naujojo meto jėgų ir tikėjo galėsią tvarkytis senais įprastiniais sutrūnijusios politikos metodais. Jie pralaimėjo. Šiandien Dievo Apvaizda vokiečiams davė tai, ko anuomet nebuvo: šiandien vokiečių priešai neteisingai įvertina laiką, gi Adolfo Hitlerio vokiečių tautai duotasis nacionalsocializmas yra toji audra, kuri tautos dvasią akstina didžiausiems žygdarbiams.

Šiandien vokiečių rankose yra didžiausias karinis pajėgumas, geriausias apginklavimas; senųjų germanų dvasia yra išugdyta ligi aukščiausio laipsnio ir reiškiasi kariuomene, pasiruošusia visokiems žygdarbiams. Priešakyje stovi **karvedys ir politikas**, kurio kaip valstybininko ir kario genijų jau seniai mato visas pasaulis. Tai ir yra vokiečių karinių laimėjimų šaknys. Galim tai vadinti mįsle ar paslaptim — tačiau niekas pasaulyje negali to pamėgdžioti. O tai ir atneš galutinę pergalę.

Bern. Brazdžionis

Tauta

Ir vargą ir džiaugsmą mes nešėme tautai,
Kad būtų, kaip marčiaka, ji papuošta.
Jie tarė: jūs turite tautai tarnauti.
Jie tarė: mes esame jūsų tauta.

Jie tarė: trobelės, man pulkit po kojų,
Jie tarė: mum neškit garbės vainikus.
Artojai, vagų neišvarę, sustojo —
Švinu jų širdin smogė balsas klaikus...

Ir stojo bežadė, kurti ir akla
Tyla.
Ir žemė, kaip ašara, perskrodus tylą
Prabilo: —

Čia baigiasi jūsų beprotiškas kelias,
Skubėkite, bėkit, paklaikę vadai.
Ne pulsite, kelsitės, vargo trobelės,
Kaip auksas žėrės jūsų skausmo žiedai.

Jie tarė: jūs turite tautai tarnauti.
O aš tariu: jūs esat jūsų tauta,
Vargais ir džiaugsmais nešini atnašauti,
Kad būtų ji laisvės vardu papuošta.

Argentina susirūpinusi J. A. Valstybių planais

Buenos Aires. E. Laikraštis „Razon" pateikia ištraukas iš Londono „Times" straipsnio, parašyto „Times" korespondento Buenos Airese. Šiame straipsnyje svarstomi aktualūs Argentinos politikos ir pramonės klausimai. Straipsnyje pažymima, kad pasiūlymas su techniška ir finansine Amerikos pagalba įrengti atramos bazes La Platoje, šalyje sukėlė nerimą. Reiškiama baimė, kad svetima jėga gali pradėti šeimininkauti toje atramos bazėje, o tai reikš grasinimą Argentinos sostinei. Argentina į La Platos upės gynimą žiūri kaip į gyvybinį reikalą ir nori šį reikalą pasiimti pati viena. Tačiau opiausioji šalies problema yra ūkinė padėtis, atkritus Europos rinkoms ir turint galvoje laivų trūkumą. Nors Jungtinės Valstybės ir pasižadėjo pirkti, tačiau dėl gaminių vienodumo ir iš to kylančios konkurencijos jos negali daug padėti.

NEW YORKAS. E. Associated Press žiniomis iš Londono, anglų paštų direkcija pranešė, kad liepos 9, 10 ir 11 d. d. siųstas į Jungtines Valstybes paštas buvo priešo sunaikintas. Tas pat atsitiko su britų oro paštu, kuris liepos 9 ir 11 d. buvo laivais siųstas į Šiaurinę Ameriką ir iš ten turėjo būti siunčiamas toliau oro paštu.

Halifaxas grįžo į Ameriką

LOS ANGELES. E. Associated Press agentūros žiniomis, britų ambasadorius Halifaxas, kuris čia atvyko, spaudos atstovams pareiškė, kad britų kariuomenė ne tuoj išvyks iš Islandijos, bet tuo mastu, kuriuo ji bus pakeista JAV kariuomenės. „Dabartiniu metu britų kariuomenė iš Islandijos nebus išmesta", pareiškė Halifaxas. Toliau jis pasakė, kad negalima žinoti, kiek užtruks šis pakeitimo procesas. Halifaxas taip pat lankėsi pas Los Angeles vyriausiąjį burmistrą. Kai jis išėjo iš rotušės, įvyko prieš anglus nukreipta moterų demonstracija. Jos nešė plakatus, kuriuose buvo įrašyta: „Saugokite Ameriką — anglai yra čia".

Kaip buvo pravestos Baltstogės - Minsko kautynės

Jos savo mastu ir reikšme toli pralenkia garsiąsias Tannenbergo kautynes

Berlynas, VII. 18. ELTA. Žinomas karinis rašytojas pulkininkas leitenantas Soldanas pirmą kartą laikraštyje „Voelkischer Beobachter" bendrais bruožais pateikia tuos

pagrindinius principus, kuriais vyko dvilypės Baltstogės ir Minsko kautynės.

Viduriniame vokiečių fronte pateiktieji nurodymai, kaip pradėti ir pravesti karo veiksmus, — rašo Soldanas, — nustebino savo plačiu užsimojimu ir drąsa. Pirmasis įspūdis, kurį sukelia tie nurodymai, yra toks pat, kokį sukelia nurodymai, duotieji karo žygiui pravesti Vakaruose: ir šį kartą pasirenkamas naujas kelias. Griaunamos teorijos, kurios iki šiol buvo laikomos nepajudinamomis.

Buvo tiksliai žinoma, kad sienos įlinkime aplink Baltstogę buvo sutelktos ir paruoštos puolimui stambios priešo pajėgos. Be to, sovietai buvo iš dalies labai smarkiai sustiprinę sieną. Sovietų betoniniai sustiprinimai, tiek jų sugrupavimo, tiek jų technikos ir statybai pavartotos medžiagos atžvilgiu, reiškė, palyginus su visomis iki tol matytomis sustiprinimų rūšimis aiškią pažangą. Nežiūrint viso to, bendrai paėmus, buvo duotas įsakymas prasiveržti pro priešo armijų ir tvirtovių, pro pasienio užtvarų ir betoninių sustiprinimų tarpus arba tas kliūtis forsuoti,

įvaryti motorizuotomis ir šarvuotomis divizijomis du kylius kiek galima giliau į priešo teritoriją — iki pat Minsko ar net toliau.

Tai reiškia, kad buvo stačiai ignoruojami visi iki šiol pripažintieji principai apie reikalą skaitytis su esamu stipriu priešu.

Šiuo atveju, atrodo, buvo panaudoti visi galimumai, kuriuos teikė paskutiniu laiku žymiai patobulintas vokiečių kariuomenės motorizavimas.

Po 7 dienų aplink priešą buvo sudarytas didelis žiedas. Jau tuo momentu buvo įvykęs neįsivaizduojamai didelio masto apsupimas.

Apsupimo žiedo ilgis siekė pradžioje apie 1.000 kilometrų.

Tačiau, vokiečių kariuomenei besiveržiant į žiedo vidurį, jo apimtis labai greit sumažėjo. Priešas jautė didžiausią spaudimą, žinoma, ten, kur pradėjo pulti atvykę pėstininkų daliniai. Kitas priešo dalis teko iš pradžių apsupti tik nestipriai motorizuotais ir šarvuotais daliniais.

Vykdant tą plataus masto apsupimą, įvyko eilė smulkesnių mūšių, pavirtusių pagaliau milžiniškomis kautynėmis.

Vokiečiai tas visas kautynes vykdė vadovaudamiesi mintimi — jokiu būdu neišleisti priešo iš apsupimo žiedo.

Antra vertus, sovietų kariuomenės puolimai ėjo juo smarkyn, — tapdami net beviltiškai atkaklūs — juo aiškiau ji ėmė suprasti savo padėtį. Priešas buvo net pagaliau priverstas mesti iš rytų į vis siaurėjantį žiedą dar naujų savo pajėgų, kad šiek tiek palengvintų besiginančios jame rusų kariuomenės padėtį.

Tačiau vokiečių kariuomenės sudarytojo žiedo jau nebebuvo įmanoma sulaužyti.

Jis vis mažėjo ir mažėjo, pirmoje eilėje — Baltstogės srityje, vakarinėje žiedo dalyje, kurioje buvo svarbiausios priešo pajėgos. Šioje vietoje, priešui labiau susispaudus prie Volkovskio plento, susidarė pirmas mažesnio masto žiedas. Vokiečių motorizuotus dalinius ėmė vis labiau pavaduoti pėstininkai, ir todėl juos galima buvo vėl plačiai panaudoti susidariusioms žiede spragoms užkimšti. Tie daliniai, visų pirma, sukliudė čia priešui trauktis į rytus, o paskui, savo rėžtu, ėmė vis labiau spausti rytinę žiedo dalį. Todėl pamažu tarp Minsko ir Naugarduko susidarė kitas žiedas. Motorizuotieji daliniai tol laikė čia apsupę priešą, iki juos pamažu pavadavo atlikę savo uždavinį vakariniame žiede pėstininkai. Po to jie tuoj pradėjo veržtis toliau į rytus, o pėstininkų daliniai puolė apsuptąjį antrame žiede priešą.

Tų kautynių lyginimą su Tannenbergo kautynėmis Soldanas vadina nesąmone. Tų dviejų kautynių negalima esą lyginti jau vien dėl jų skirtingo masto. Be to, Tannenbergo kautynės nebuvusios lemiamos. O

dvilypės Baltstogės ir Minsko kautynės įeisiančios į istoriją kaip pasaulinės reikšmės sprendimas.

Ir Suomijos fronte smarkiai prasilaužta

Helsinkis. VII. 18. E. Valstybės informacijų biuras praneša: Iš patikimų šaltinių patirta, kad prasidėjęs šio mėnesio 10 d. suomių kariuomenės puolimas Ladogos ežero srityje, Karelijoje, jau davė lemiamų rezultatų. Po vietinio pobūdžio laimėjimų mūsų kariuomenei pavyko dabar atlikti visišką prasilaužimą. Stambioms priešo jėgoms atkirstas kelias. Kovų metu **keletas mūsų kariuomenės** dalinių per šešias dienas nužygiavo 150 kilometrų. Šiuo metu vyksta mūsų okupuotų sričių valymas.

PRANCŪZIJA TARIASI SU TURKIJA DĖL LAIVŲ

VICHY. VII. 18. ELTA. Gerai informuotuose sluoksniuose čia patvirtinama, kad Ankaroje šiuo metu vyksta Turkijos ir Prancūzijos vyriausybių derybos tokiu klausimu; ar į Aleksandretės uoste esančius 12 prancūzų pagalbinių laivų žiūrima kaip į karo laivus ar ne. Nuo to klausimo išsprendimo priklauso, ar tie laivai bus konfiskuoti arba ne.

HSINKINGAS. E. Agentūra Kukuco praneša, kad per pirmąjį šių metų pusmetį visa Mandžiūrijos valstybės skola pasiekė 1.960.000.000 juanų. Iš tos sumos 772.000.000 **juanų yra užsienių skola.**

Studentiškieji bolševikinio laikmečio prisiminimai

„Sutems tamsi naktužėlė...“ Išmetė kaip studentą – liko kaip profesorius...

Skaudžioji Lietuvos istorija prasidėjo kaip tik tą dieną, kai tūkstančiai Lietuvos universitetų jaunimo buvo užvertę knygą ir po darbingų mokslo metų ruošėsi vykti į savo tėviškės vasaros atostogų: 1940 m. birželio 15 d.

O kai rudenį sugrįžo, universitetas buvo truputį pasikeitęs. Kampai ir sienos dar vasaros metu žydelių prikabinėti rusų ir žydų kalbom užrašų, išmestos visos studentų vitrinos, o studentai — bent kelis kartus padaugėję žydų. Viršum vienos iš geriausių auditorijų durų blizgėjo tik ką nutepta iškaba „Marksizmo — leninizmo katedra“, ant kitos „Marksizmo — leninizmo seminaras“, toliau vėl — „Marksizmo — leninizmo biblioteka“, „Žydų kalbos ir literatūros seminaras“ ir kt.

Kauniškiai studentai po birželio 15 iš bendrabučių buvo išmesti. Vilniečiai buvo laimingesni. „Švarų“ bendrabutį jie išlaikė dar visas atostogas. Tik prasidėjus mokslo metams žydai ir komjaunuoliai su čekos asmens charakteristikų pagelba, Vilniaus studentų bendrabučius pradėjo „valyti“. „Valymo darbams“ kvietėsi net karinių politrukų.

Studentai lietuviai buvo ištisais sąrašais įšmetami.

Tuščius Vilniaus butus ir kambarius buvo užėmę prigabenti GPU šnipai ir bolševikų komandiriai su „katiušomis“. Išvarytieji iš bendrabučio studentai neturėjo jokios pastogės ir prieglaudos. Prisimena vienas gražus spalio vakaras, kai šie tremtiniai jau vėlyvą vakarą suėjo ant balkonų ir užtraukė: „Sutems tamsi naktužėlė... kur aš nukeliausiu, nakvynėlę gausiu...“ Ir dainavo nebe taip sau, o šiuos žodžius liejo iš širdies. Į bendrabutį vis pludo žydų transportai.

Bendrabutyje susimetę komjaunuoliai iškepė sienlaikraštpalaikį „Raudonasis akademikas“. Visą demagogiją ir visą keiksmažodžių žodyną išlieję ant Lietuvos ir lietuvių studentų, raudonieji „žurnalistai“ vaikščiojo išdidūs bendrabučio koridoriais. Lietuviai negalėjo viso to pakęsti. Vieną rytą laikraštpalaikis — tebuvo didelė rašalo dėmė. Prasidėjo tardymai, skundimai. Žydai visaip gąsdino lietuvius — girdi, sušaudysią, išvarysią į Tarybų Sąjungą. Bet kaltininkų nesurado... Tada dar žiauriau persekiojo lietuvius. Kiekvienas santūresnis bolševikinės žydiškos demagogijos atžvilgiu lietuvis studentas buvo apšauktas „liaudies priešu“, „buožės vaiku“. Vadinamasis

studentų komitetas buvo sudarytas tik iš žydų ir komunistų,

kurie išdidžiai jautė savo proletarinės valdžios galią. Neužteko vien įtarinėti ir perduoti čekai lietuvius studentus: Vilniaus studentų komitetas pradėjo net bonkomis daužyti bendrabučio sienas. Pats bolševikų organas „Tiesa“ parašė apie tuos savo įgaliotinių „žygdarbius“. Iš komiteto keletas buvo išimti, bet palikti privačiais lietuvių studentų šnipais.

Jau gerokai prieš spalių revoliucijos iškilmes universiteto sienos buvo nukabintos šūkiais, raginančiais studentus vieningai demonstruoti už „tarybų valdžią, už nemokamą mokslą“. Buvo sudaryti studentų sąrašai, nustatyta eitynių tvarka, žydai paskirti eitynių vadovais. Susirinko. Pradėjo žygiuoti. Vadovas, kuprotas žydukas, ragino dainuoti. Žydeliai pradėjo karkti rusiškai „Jesl izatvra vaina“, — lietuviai užtraukė „Šėriau žirgelį“. Kilo sąmyšis. Vadovas pradėjo šaukti lietuviams nutilti, o

žydukai nebežinojo, kaip perrėkti lietuvius.

Lietuviai nutilo tik tada, kai žydeliai jau nebekarkino. Studentija artėjo prie raudonosios tribūnos; kai pirmoji kolona priartėjo, kažkas iš tribūnos sušuko, „Da zdrastvujet sovietskaja studentija“. Kolona tyliai sušnabždėjo ir vieningai suskambo „Nurimk sesut... Linksmi mes grįšim į tėvynę“.. Žmonės pradėjo šaukti valio, tribūna buvo pritrenkta, o vadovas dar labiau susirietė. „Suėsiu aš jus, svolačiai“, — švokštė pro dantis. „Palikt dainą“, — likęs šalia kolonų riktelėjo, bet tvirti kolonų žingsniai ir toliau jungėsi su daina. Paskui, dar beeidami, žydeliai skubomis rašėsi daug pavardžių į bloknotus. Po šventės prasidėjo tardymai. Buvo atleistas prorektorius ir suimta daug studentų...

Bolševikinė universiteto tvarka studentams sukeldavo nemaža ir gražaus juoko, ypač visų studentų nekenčiamiausias marksizmas leninizmas. Mat, privežtųjų profesorių bolševikams nepakako. Buvo paskirti keli asistentai iš parsidavusių vietinių raudonųjų studentų. Ir dažniausiai tai nepavyzdingo pažangumo studentai. Štai, Kauno universitete marksizmo-leninizmo docentu buvo paskirtas universiteto komunistų kuopos sekretorius, vienas iš prasčiausių studentų. Bet — docentas: aukštu tonu kalba, gąsdina studentus. Kad ir kaip sukosi profesoriai,

marksizmo „docentas“ už nepažangumą moksle iš universiteto buvo pašalintas.

Pašalintas, kaip studentas, bet liko... kaip profesorius. Kažin ar nors vienoj pasaulio šaly tokie kurijozai pasitaiko. O čia — dar kiek jis studentų „supiovė“ pavasariniuose egzaminuose!

Birželio 13—15 d. įvykiai gerokai pakrikštijo ir studentus. Diena po dienos žydai ir komjaunuoliai įskundinėjo geriausius lietuvius studentus, o mėlynkepuriai čekistai juos rinko. Dėl to tie studentai, kurie liko, kaip vienas stojo lemtingą valandą ginti tėvynės. Kaip liūtai jie kovėsi pirmųjų partizanų eilėse. Su mūsų studentais ėjo kartu ir profesoriai į kovą už laisvę. Štai, besikaudamas didvyriškai žuvo doc. inž. Milvydas. Tarp išrikiuotų Kauno kapuose partizanų kapų yra ne vienas kuklus užrašas „A. A. partizanas studentas..“

O išvaduotojoj tėvynėj studentai stojo prie kuriamojo darbo. Šiandien ne vienas jų yra įmonės administratorius, buhalteris, gailestingoji seselė..

Nemunas žemiau Dvareliškio

FAUSTAS KIRŠA

Vingusis Nemunėlis

Daugel upių apdainuota
Dainių išrinktų,
Tik, vingusis Nemunėli,
Nėr tokio kaip tu.

Žydraakės lietuvaitės
Puošias vainiku
Ir dainuoja Nemunėliui:
Nėr tokio kaip tu.

Kai karai ir maras siautė,
Mirė daug sūnų,
Plovei ašaras motulių, —
Nėr tokio kaip tu.

Pilys amžinos ant kranto
Rodo daug laikų,
Milžinų kovom prakalba, —
Nėr tokio kaip tu.

Prarymojom dieną naktį
Ant žalių krantų
Ir dainuojam kaip senoliai;
Nėr tokio kaip tu.

Laisvės ir vergijos dienos
Nuplaukė kartu;
Tas užmirš gal, kas negimęs, —
Nėr tokio kaip tu.

Kloniuose linų žydrumas,
Rūtos prie langų, —
Tu paguodi, tu apsaugai, —
Nėr tokio kaip tu.

Kiek susėmei, kiek nuplovei
Ašarų karštų,
Tu žinai nuo pat senovės, —
Nėr tokio kaip tu.

A. A. Prof. Dr. Kun. Jonas Totoraitis

Laisvės valandai brėkštant, birželio 22 d. Lietuva neteko jai atsidavusio darbininko ir mokslininko prof. Totoraičio. Velionis priklausė tų žmonių eilei, kurie neieško pasaulio garbės ir pirmąja savo pareiga laiko darbą, tarnavimą artimui ir savo pasirinktam tikslui.

Prof. Totoraitis gimė pasiturinčioje Zanavyko ūkininko šeimoje, Bliuviškių k., Griškabūdžio parapijoje, 1872 m. gruodžio m. 24 d. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, baigė Seinų kunigų seminariją (1895) ir, kiek laiko vikaravęs Daukšiuose ir Šunskuose, išvažiavo Šveicarijon studijuoti. Friburgo universitetą baigė (1905) istorijos daktaro laipsniu, parašęs disertaciją „Die Litauer unter dem Koenig Mindowe“.

Grįžęs Lietuvon, vėl tapo vikaru, kol, arkiv. Matulevičiaus pakviestas į Petrapilį, stojo į Marijonų vienuolyną (1910). Netrukus buvo paskirtas Seinų kun. seminarijos dvasios tėvu. Didžiojo karo audrai praūžus ir Lietuvai į nepriklausomą gyvenimą žengiant (1918), jis įsteigė lietuvišką gimnaziją Seinuose (dabar Lazdijuose). 1921 m. Marijampolėje įkūrė Marijonų klasikinę gimnaziją, kuriai vadovavo ligi 1938 m. drauge eidamas profesoriaus pareigas Lietuvos universitete (1923 — 1937).

Nelemtos tų laikų politikos dėka, neva dėl amžiaus (sukako 65 m.), buvo iš universiteto atleistas ir 1938 m. Lietuvai padovanojo didžiulio savo veikalo „Sūduvos Suvalkijos istorijos“ I dalį, apimančią 700 psl. Rinkdamas medžiagą II daliai ir Lietuvos bažnyčios istorijai, 1938 — 1939 m. jis buvo išvykęs Romon, kur Vatikano archyve surado daug vertingos medžiagos.

Grįžęs Lietuvon pradėjo rašyti veikalą „Katalikų bažnyčia Pabaltijy“. Bolševikams užplūdus Lietuvą ir negailestingai išvaikius Marijampolės marijonus, profesorius persikėlė į savo tėviškę ir tęsė darbą toliau. Parašė ligi 18 amžiaus. Nespėjęs baigti savo darbo mirė širdies liga ir birželio 24 d. palaidotas Griškabūdžio kapuose.

Velionis buvo labai kuklus, bet nepaprastai darbštus. Spaudoje, rašydamas labai įvairiais, bet daugiausia istorijos, klausimais, jis nuolatos dalyvauja nuo 1905 metų. Paskutiniais metais gyvendamas tėviškėje, jis teturėjo vieną norą—vėl grįžti Marijonų bibliotekon ir rašyti, rašyti... praskleisti Lietuvos praeitį. Bet Aukščiausias pasikvietė jį pas save tą dieną, kada kelias Marijampolėn ėmė daryti laisvas.

Dr. A. Kučinskas

Iš visos Lietuvos

KYBARTAI

Tikroji karo padėtis pasireiškė ketvirtą valandą, kada vokiečių lėktuvai numetė keletą bombų. Bolševikai iš karto pakriko ir nustojo nuovokos. Nieko nebepadėjo nei mirties zona, nei sargybos šunes, nei „nepaprastas karingumas“. Vokiečių kariuomenės tankai peržengė Lazdonos upelį, ir, iš abiejų pusių aplenkdami Kybartus, nuvažiavo Kauno link. Bolševikai taip staigiai buvo užklupti, kad nesuspėjo išvežti nė savo „katiušų“. Taip pat nesuspėjo padaryti nuožmių žudynių. Tiesa, kai kurie komunistai bandė atsišaudyti. Tačiau su jais neteko ilgai kariauti. Kai tik įžengė į miestelį vokiečių kariuomenė, žmonėse vėl atgijo viltis, kad sugrįžta tvarka ir teisė. Pastarosiomis prieš pat karą dienomis bolševikai buvo visai pablūdę. Iš Kybartų apylinkės jie išvežė apie šimtą lietuvių.

BARTININKAI

Bartininkų miestelis, kuris yra maždaug 15 km nuo vokiečių sienos, jau pirmąją karo dieną apie 9 val. ryto su gėlėmis sutiko vokiečių armiją. Karas praėjo laimingai — miestelis nenukentėjo. Vos prasidėjus karui, raudonarmiečiai pakrikę spruko Marijampolės link.

Apylinkės gyventojai be galo džiaugėsi sulaukę tos valandos, kurios ištisus metus, kęsdami nežmoniškas bolševikų skriaudas, laukė.

Dabar gyvenimas eina normaliai. Ūkininkai džiaugdamiesi dirba laukų darbus.

Iš Bartininkų apylinkės daug taurių šeimų bolševikai išvežė į SSSR gilumą. Gyventojai laukia žinių apie juos.

RAMYGALA

Ankstų birželio 22 d. rytą išgirdę pirmuosius išlaisvinimo šūvius, ramygaliečiai stojo prie darbo. Jų tikslas buvo trukdyti besitraukiančiai sovietų kariuomenei. Iš miestelio visais keliais bėgo apsiginklavę „žiemos narsuoliai“ žydai ir jų sėbrai. Susidūrimuose žuvo Pov. Valonis ir St. Kancytė.

GELGAUDIŠKIS

Birželio 22 dienos rytą gelgaudiškiai lietuviai sutiko su dideliu džiaugsmu. Pamatę skraidančius vokiečių lėktuvus ir bėgančius „nenugalimosios“ armijos karius, vietos partizanai pradėjo veikti. Buvo užimta kompartijos būstinė, paštas, milicija. Partizanas Alfonsas Grygelis norėjo nuginkluoti milicininką, bet buvo jo nušautas. Tai vienintelė auka Gelgaudiškio miestelyje. Po to jau 9 val. ryto miestelyje pasirodė ir vokiečių armijos kariai. Vietos žmonės karius sutiko džiaugsmingai. Mergaitės juos apdovanojo gėlėmis ir pavaišino.

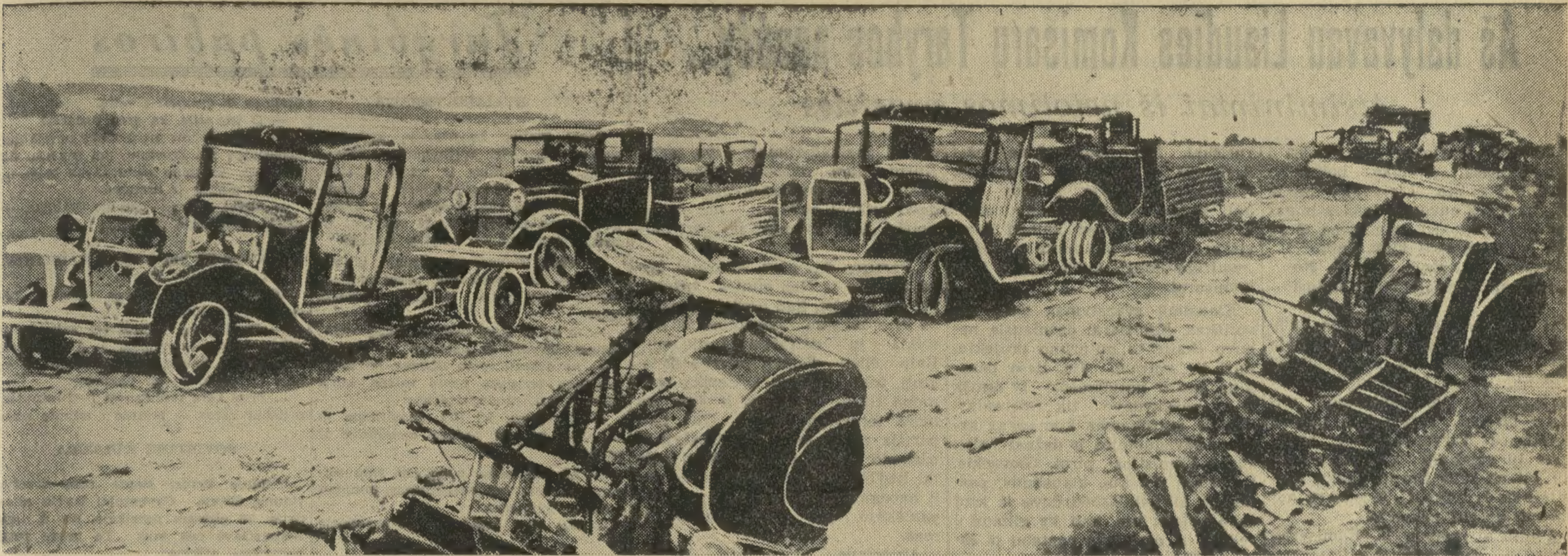
Aukos nukentėjusiems dėl karo, partizanams ir tremtiniams

Liet. Raud. Kryžiaus Vyr. Įgaliotinio Įstaiga nuo VII. 7 d. ligi VII. 14 d. yra surinkusi aukų per L. Banko Kauno skyrių ir savo Įstaigą iš šių Įstaigų ir asmenų:

Pačežerėlių vals. gyventojų (rinko agr. Pauliukonis ir Laukaitis) Rb. 6.721,25; Elektrinės raj. tarn. Rb 3724,—; Žemės Banko tarn. 2445; „Tilka“ tarnautojų 1005,50; Kauno I polikl. tarn. 1005; Metalo fabr. „Liviela“ 2110,30; „Maisto“ fabriko darb. ir tarn. 1740; „Valgio“ tarn. (rinko Mykolaitis) 1849,58; „Valgio“ 10-tos užkandinės 150,55; Greitosios Pag. tarnautojų 176; Žemės Tvark. depart. tarn. 200; Valst. Nr. 1 spaustuvės tarn. 220; Aleksoto orinio sus. tarn. 99; Šakių Komun. ūk. tarn. 636,05; Pamusio kaimo gyv. 170; Svapiniškių kaimo gyv. 195; Milikonių kaimo vežikai 125; „Danojos“ siuvykla 00,51; Bituko plytelių tarn. 197; Fabr. „Raud. Vėliava“ 490; Kauno Bazilikos Tretin. Kongr. 400; Valst. lakų fabrikas Nr. 1 241; Švino ir skardos dirbtuvė 120; Valstyb. gamin. valgių gam. 868; Kauno VIII gimn. devintųjų kl. mok. 240; Valstyb. siūvyklos Nr. 4 2825,65; „Maisto“ I bazės tarnaut. 100; Šakių elekt. tarnautojų 410; Komunal. Ūkio Minist. tarn. 1668; Kauno I polikl. tarnaut. 1204; „Paramos“ 5000; Žemės Ūkio Minist. tarn. 2113; Žemės Ūkio Minist. (buv. Paruošos) 330; Metropolio restor. 657; Raud. Kryž. vaistinės tarn. 180; Raud. Kryž. moterų sk. tarn. 263; Žemės Ūk. Min. melior. depart. 728; Spindulio spaust. tarnaut. 785; Gamybos koop. b-vės ir Maistas 235; Čekiškės valsč. gyventojų 1609; Pamusio dvaro gyv. 107; Pažaislio ūkio darb. 1000; Pramonės Stat. Tresto 1717,10; „Drobės“ Fabriko tarn. 1284,50; „Drobės“ buhalter. tarn. 261; Žemės Ūkio Min. Žemdir. tarn. 385; „Pienocentro“ kont. tarn. 345; Artelės „Kirpykla“ 965,53; Kauno gelež. išmok. kasa 345; Artelės „Exsportas“ 560; Valst. kamščių fabr. Nr. 1 102; Vendžiogalos miest. visuom. 470; Trečios Valst. siūvyklos tarn. 537; Spirito ir degt. tresto 550; Valst. likerių fabr. 250; Staliaus baldų dirbtuvės 162; Svetainės tarnautojų 513; Taupomųjų Valst. Kasų tarn. 662; Kauno savival. trob. remon. sk. 150; Liet. Komendantūros tarn. 50; Kupstaitės surinkta 12370,09; Olekienės surinkta 1379; Šilvienės surinkta 484; A. Rimšos 500; S. J-čio 500; K. Iljavičiaus 500; Kun. J. Bylos 300; Vysk. Matulionio 200; Kun. Stankūno 100; Kun. Kryžanausko 100; Kun. Juozapavičiaus 100; Prof. Česnio 100; Brundzos 500; J. Sadūros 200; J. Žalnieraičio 200; Br. Elsbergo 200; Stp. Starnaus 200; Vl. Grigaitienės 300; Juozo Martinėno 100; Juozo Pilkausko 100; Pauliaus Matekonio 150; Antano Kunigėlio 100; Jono Rimkevičiaus 150; Al. Šateinaičio 100. Rakauskienės 100; M. Pikmanienės 100; Pr. Miknevičiaus 100; Mackevičiaus iš Pažaislio 100; Stepono Daugvilos 150; Formacijos v-bos, Kauno raj. 285; „Paramos“ prekių sandėlio 205; Valstyb. medžių apdir. įmonės 662; Kauno butų vald. 14-tos kontoros 680; Kauno saviv. 2-tros kontoros 202; Valst. kamščių fabr. tarn. 53; Stančienės surinkta 1560; Kasakaitytės surinkta 725; Šaparo surinkta 320; Stepono Kairio 500; Jono Garmaus, Antakalnio k. 500; Juozo Mažonavičiaus 400; Stasio Ulbiko 300; Kun. Eugenio 200; Benediktinių bažnyčios 300; Kun. Degelio 200; Kun. Želvio 200; Vladislavos Grigaitienės 300; Dzidorio Stonio 200; Alesijos Dailydaitės 300; Petro Cimbolo 200; Feliukso Sirgedo 200; Andriaus Šlanaičio 200; Brunono Kalvaičio 100; Mažeikos 100; Vinco Petrikaičio 100; Povilo Mikšionio 100; Rožės Rinkevičienės 150; Eduardo Jovaišo 100; Zvicevičių 100; Juliaus Bulnio 120; Jurgio Banaičio 100; Tel. Nacevičienės 100; Agotos Kuliavienės 100; Juozo Vėbros 100; J. Atkočiūno 100; Elenos ir Felikso Latunaičių 100; Kazimiero Žilinsko 100; Juozo Bieliūno 100; Eduardo Jasiukevičiaus 100; Večyslovo Dovydovo 100; Prof. Kupčinsko 150; Petro Kalpoko 100; Juozo Steponavičiaus 100; Veronikos Šarauskienės 120; Bronės Marmulaitytės 100; Jono Kalvaičio 100; Česlovo Stasiulio 100; Gyd. Petro Žilinsko 150; Juozo Mareco 100; Dr. Šiurkaus 150; Onos ir Apolionijos Raščių 100; Elenos Vaižnienės 100; Ragaišienės-Bieliūnienės 100; Dr. R. Masalskio 100; Antano Paulausko 100; J. Pontašio 100; J. Deksnio 100; Balio Steponavičiaus 200; Vandos ir Kosto Meškauskų 100; Vyto ir Algio Lukošaičių 100; Onos Dubošinienės 300; Juliaus Žuko 100; J. Baltrušaičio 100; Jurgio Sajaumo 100;

Įvairių asmenų, aukojusių mažiau kaip 100 rublių — 5499,95 rb.

Iš viso nuo VII. 7 iki VII. 14 surinkta 93797,56 rb.

Raudonosios armijos palikimas ties Kaišiadorimis

Lietuvių karių išgyvenimai bolševikų armijos suirutėje

Bendri skausmai ir lūkesčiai išugdė broliškiausią lietuvių bičiulystę

Kas yra bolševizmas iš esmės, gerai gali pasakyti tik tas, kas pats jį yra išgyvenęs, pats savo kailiu patyręs. Čia niekas tiek nepadės, nei jokios knygos, nei — kad ir gražiausi — aprašymai, kiek paties patyrimai, įgytoji praktika. Imkime kad ir lietuvių kariuomenę — kas iš jos buvo prieš metus ir kas dabar, raudoniesiems pavaldžius, iš jos beliko? Paklauskite lietuvį karį — ir jų kiekvienas, išskyrus vieną kitą išgamą ar karjeristą, raudonųjų pažadų paviliotą, pasakys, kokius kryžiaus kelius gavo per tą laiką nueiti lietuvių ginklo pajėga — pradedant pernykščiais tuščiais Paleckio, Gedvilos, Vitkausko ir kt. žodžiais ir

baigiant tiesiog tragiškomis prieš pat prasidedant karui dienomis,

kada, sulikvidavus vad. lietuvių korpo vadovybę ir daugybę sąmoningųjų karių, toliau taip gyventi pasidarė tiesiog nebeįmanoma. Tačiau tai — karo istoriko dalykas. Čia tuo tarpu duosime tik vieną kitą palaidą epizodą iš lietuvių karių gyvenimo karui prasidėjus, — lietuvių, prievarta pajungtų raudoniesiems.

Tiems, kuriems dar pasisekė vienokiu ar kitokiu būdu išlikti „nesulikviduotiems", sunkiausios dienos — po garsiojo pirmojo vežimo birželio 14—15 d. Tiek poligone, tiek įgulose visi sekami kiekviename žingsnyje, visur pilna šnipų, be to, ir iš tų pačių vienas kitas „užverbuotas" pranešinėti ką įtartina prieš bolševikus veikiant pastebėjus. Iš Rytų atgabenti kariai paskutiniu laiku buvo aprengti lietuvių karių uniformomis. Tačiau ir jais, kaip vėliau pirmosios karo dienos parodė, nepasitikėjimas didžiausias, nes čekistai buvo pristatyti saugoti net karo lakūnams reikalingą benziną, traukinius etc. Lietuviai kariai paskutinę savaitę buvo siunčiami į sargybą be šautuvo, tik su durtuvu ir kastuvėliu. Tačiau ir visa tai tik dar daugiau sustiprino lietuvių pasiryžimą ir rodė, kad netrukus „kas nors turės būti". Ir tas „kas nors" — visų džiaugsmui, nes tai reiškė išsivadavimo valandą — pasirodė tikrai netrukus. Koks lietuvių karių džiaugsmas, sužinojus apie tą lemtingą valandą, sunku ir apsakyti. Štai atskrenda vienas po kito visa eilė vokiečių lėktuvų. Pasigirsta ausis kurtiną, ypač geležinkelių mazguose ir kryžkelėse, bombų sprogimai. Paskum kruša pasipila iš lėktuvų kulkų lietus — žmonės pakelėse krinta krūvomis, tačiau lietuviai, nepaisydami to, kad kulka gali ir juos kliudyti, slapstytis nė nemano, tik užvertę galvas džiugiomis akimis seka tuos kaip žaibas vikrius Messerschmittus.

Paskum kiekvieno mintis — kaip nors greičiausiai išsprūsti pas saviškius. O tų būdų atsirado šimtai. Nemaža jų žuvo, vis dėlto žymi dalis laimingai paspruko į Vilnių. Toliau traukdamiesi bolševikai tuos lietuvių karius, kurios pasiėmė su savimi jėga ir kuriems nepasisekė paspruktí.

Vokiečių pasirodymas buvo netikėtas ir labai staigus. Nuo jų bolševikai bėgo kaip nuo ugnies. Pirmoji vokiečių kolona, kuri strėlėmis ar tam tikrais kyliais sminga į priešą, visur jį negailestingai triuškindama, pasižymi tiesiog negirdėta drąsa ir būklumu. Daugelis tos kolonos dalyvių jau užgrūdinti ankstesniuose žygiuose, turi geležinius kryžius, yra dalyvavę karo operacijose Lenkijoj, Prancūzijoj, kiti dar ir Balkanuose. Jie, gali sakyti, tiesiog ieško mirties ir lenda į pačias pavojingiausias vietas, kirsdami pačiuose centruose priešams mirtinus smūgius. Tai *kovotojai, kurie nežino, kas yra baimė ir nepasisekimas.* Nors bolševikų karių ir lietuvių uniformos buvo tokios pat, bet tie tuoj pat išsiskirdavo, kurie lietuviai, o kurie ne.

Būtų galima daug prirašyti apie nepaprastą drąsą Karo Mokyklos kap. Puknio, nukauto bemėginant prasiveržti pro patį raudonųjų centrą, apie karo gyd. leit. Zinių, kurį sudraskė politruko mesta granata, apie divizijos gyd. D., apysenį žmogų, pabėgusį nuo raudonųjų ir 3 valandas išlindėjusį po krūmu vandeny ir negavusį net slogos, ir apie visą eilę kitų žinomų ir nežinomų lietuvių karių, kritusių didvyrių mirtimi už gimtąją tėvų žemę. Tačiau šį kartą ne tai mums rūpi, — panašių epizodų yra kur kas daugiau ir net žymiai ryškesnių, — čia *iškeliame tą nuostabią vieningumo dvasią,* kuri jungė lietuvį su lietuviu pavojui ištikus ir paskiau lemtingai valandai išmušus, ir tą retą sutarimą, pasiryžimą ir entuziazmą, kuris savosios šalies gynėjus lydėjo ir tebelydi per visą tą išsivadavimo ir dabar atsikūrimo laiką. Kai penktadienį, atskyrę komsomolcus, daug karių nepaprastai džiaugsmingai, koja į koją, atžygiavo į tikrąją sostinę Vilnių, nuo lietuviškos sutartinės aidėjo mūrai ir kloniai, ir neatsirado nė vieno, kuris būtų sakęs, kad jam per sunku žygiuoti, nors beveik visų kojos buvo pūslėtos arba ligi kraujų nugraužtos. Visų nepaprastai didelis entuziazmas ir didelis pasitenkinimas. Dabar ir maistas geras, ir duona gardi, ir visa kita — gera, nes visi žino, kas yra bolševikiškas rojus, — ir visi nori kuo pozityviausiai prisidėti prie vokiečių kariuomenės išvaduotosios Lietuvos atstatomojo darbo.

Pirma buvo visi verčiami vadintis draugai, bet draugais iš tikro nebuvo. Dabar draugais vadintis niekas neverčia, bet tarp karių yra broliškiausi, nuoširdžiausi santykiai, užmegzti ir užgrūdinti kovos ugnyje. Tas nuostabus darnumas, ryžtingumas ir susiklausymas tebūnie pavyzdžiu ir kitose srityse, jei kur dar jo ne tiek būtų.

Kaip Maskva kišosi į Suomijos vidaus reikalus

STOCKHOLMAS. VII. 18. ELTA. Spauda paskelbė švedų užsienių reikalų ministerijos pareiškimą dėl suomių išleistos mėlynosios - baltosios knygos, kuriuo dokumentuojamas aiškus Sovietų Sąjungos spaudimas, kuris buvo daromas Suomijai po suomių sovietų taikos pasirašymo. Pareiškime pranešama, kad jau 1940 metų pradžioje daug kartų buvo paliestas Švedijos Suomijos defenzyvinės sąjungos klausimas. Švedų vyriausybė dėl suomių pasiūlymų buvo nusistačiusi teigiamai. Tačiau, tokios defenzyvinės sąjungos mintis, kaip matyti iš minimo pareiškimo,

iššaukė Maskvos pasipriešinimą,

kadangi tokia defenzyvinė sąjunga, sovietų vyriausybės nuomone, esą prieštarautų švedų ir suomių vyriausybių neutralumo politikai ir būtų nukreipta tik prieš Sovietų Sąjungą. Vis dėlto, susidomėjimas švedų suomių bendradarbiavimu ir toliau pasiliko. 1940 m. spalio mėnesį buvo grįžta prie artimesnio bendradarbiavimo minties, ir šį kartą nebe vien apsigynimo politikoje, bet, kaip tokio bendradarbiavimo sąlyga, ir užsienių politikoje ir kai kuriose ūkio srityse. Spalio mėnesio gale galima buvo konstatuoti, kad Stockholmo ir Helsinkio vyriausybės buvo pasirengusios tą reikalą pradėti svarstyti. Tačiau Sovietų Sąjungos nusistatymas buvo toks pat, kaip ir metų pradžioje. Gruodžio 6 d.

0,30 val. naktį Molotovas pasikvietė į Kremlių Suomijos pasiuntinį,

kuriam pareiškė, kad esanti daroma sutartis, kuria Suomijos politika būsianti priklausoma nuo Stockholmo. Tatai, sovietų vyriausybės pažiūra,

būsią lygu Sovietų Sąjungos ir Suomijos taikos sutarties panaikinimui.

Sovietų vyriausybė reikalaujanti iš Suomijos vyriausybės apsigalvoti, prie kokių pasekmių numatomoji sutartis galinti privesti, jei tokia su bet kuria svetima valstybe, įskaitant Švediją, būtų sudaryta. Gruodžio 14 d. Švedijos pasiuntinio Maskvoje padarytas demaršas, kurio norėta įtikinti Sovietų vyriausybę dėl jos pažiūros klaidingumo, nepasisekė. Švedijos pasiuntiniui buvo pranešta apie Suomijai tuo klausimu padarytą pareiškimą.

Vokietija, kaip paaiškėjo iš oficialaus švedų pareiškimo, taip pat buvo painformuota dėl švedų suomių plano. Iš vokiečių pusės buvo pastebėta, kad „atsižvelgiant į jautrius Suomijos ir Sovietų Sąjungos santykius, šiuo momentu nepatartina švedų suomių planą įvykdyti".

Kaip sovietai sabotavo Baltijos vokiečių perkėlimą

Vokiečių SS pareigūnas (Standartenfuehrer) Hoffmeyeris buvo narys vokiečių delegacijos, kuri vedė derybas su sovietais dėl vokiečių tautybės gyventojų perkėlimo iš Baltijos šalių į Vokietiją. „Voelkischer Beobachter" laikraštyje yra įdėta ištrauka iš jo patirtų įspūdžių, kurie pradžioje apibūdinami vienu trumpu sakiniu — „kaip bolševikai sabotavo gyventojų perkėlimą".

Ištisas savaites ir mėnesius, rašo Hoffmeyeris, teko derėtis dėl kiekvieno drabužio, dėl kiekvieno kilogramo sviesto ir dėl kiekvieno skatiko, teisėtai priklausiusio persikeliantiems vokiečiams, teko kovoti begalinę, su tikrai bolševikišku suktumu vestą kovą, o

visas gyventojų perkėlimas buvo nesibaigianti grandinė sutarčių laužymų ir pikčiausių apgavysčių.

Visa tai bolševikai darė vienu tikslu — iš persikeliančių vokiečių išspausti visa, kas vertinga. Vokiečių repatriacijos komisijos bylų spintos perpildytos tūkstantiniais skundais apie sovietų sauvalę.

Taip, pvz., vieno repatrianto ties Bielaku ūkis su trobesiais buvo įvertintas 700 zlotų, nors jis buvo vertas mažiausia 10.000 zlotų. Sovietų atstovai laikėsi principo tepripažinti tik 10 proc. vokiečių įvertinimo. Laisvas pardavimas buvo uždraustas, užtat sovietų karininkai „pirkdavo" tokiu būdu, kad jie daiktus pasiimdavo ir nieko nemokėdavo.

Jeigu su repatrijantais iš Besarabijos bolševikai dar elgėsi atsargiau, tai po keleto mėnesių

su Lietuvos vokiečiais jie parodė visą savo įprastą niekšystę.

Jau Besarabijoje buvo bandoma daugelį vokiečių užverbuoti GPU šnipinėjimo tarnybai, čia gi grasinant jėga tūkstančiai buvo verčiami šnipinėti ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir persikėlus į Vokietiją. Tam tikslui buvo vartojami gerai žinomi GPU šantažo triukai. Pvz., vieną dieną Kaune suėmė repatrijantą K. ir pakišo jam tariamus dviejų sovietinių liudininkų parodymus, pagal kuriuos jis buvo įtariamas žmogžudyste. Po to jam buvo nupasakota, kas jo laukia GPU požemiuose, kad jam iš pirštų būsiąs išlašintas kraujas ir t. t. Po šešių valandų tardymo K. buvo pareikšta, jog jis tų kančių išvengsiąs tik tada, jeigu jis apsiims Vokietijon nuvykęs reguliariai teikti žinias GPU.

Į skundus sovietų įgaliotiniai atsakinėdavo blankiai išsisukinėdami. Pažymėtina, jog persikeliantiems iš Lietuvos sovietų karininkai ir GPU valdininkai dažnai pateikdavo klausimą:

— Ko jūs dabar kraustotės? Dabar mes jau esam Lietuvoje, po pusės metų būsim Berlyne!

Taigi, tie

sovietų valdininkai buvo tvirtai įsitikinę, jog Maskva netrukus Reichą puls.

Baigdamas Hoffmeyeris rašo: „Repatriacija iš Lietuvos, o taip pat ir iš Latvijos—Estijos yra nesibaigianti grandinė sąmoningų susitarimo laužymų iš sovietų pusės. Sovietinių vietų veikimo būdas aiškiai įrodo, jog sovietai niekad rimtai nežiūrėjo į draugystę su Reichu, bet kad jų veidmainystė tarnavo tik vienam tikslui — tinkamu momentu užpulti Reichą iš užpakalio".

Prancūzijoj valomi komunistai

PARYŽIUS. E. Siekiant pašalinti iš viešųjų pareigų visus nepatikimus elementus, kurie priešingi naujajai prancūzų politikos tvarkai, admirolas Darlanas, laikraščių žiniomis, atleido buvusį vidaus reikalų ministerį Dormoy, dabartinį vyr. patarėją Montlucone. Vykdant šią priemonę pranešama, kad Senos departamento prefektas atleido visus tarnautojus, kurie buvo komunistiškai arba gaullistiškai nusistatę.

Tokio. E. „Domei" agentūra praneša iš Bangkoko, kad šiuo metu amerikiečiai Singapūre stato didelę lėktuvų montavimo įmonę, kuri aprūpins anglų oro pajėgas Malajų pusiasalio valstybėse ir Burmoje. Singapūre jau dirba daug Jungtinių Valstybių technikų.

Aš dalyvavau Liaudies Komisarų Tarybos posėdy...

Atsiminimai iš netolimos praeities

Ne visi turėjo progos patekti į aukščiausias įstaigas bolševikų šeimininkavimo Lietuvoje metu. Tos įstaigos buvo savotiškos ir gana įdomios, todėl apie vieną iš jų čia noriu suteikti kiek žinių.

Gaunu paliepimą ginti L. Komisarų Taryboje vieną nutarimo projektą.

Tai būta nedidelės reikšmės ūkiško reikalo, kuris iš esmės neturėjo eiti iki aukščiausio „Respublikos" organo. Tačiau bolševikų santvarkoje neretai juokingai menki reikalai būtinai turėjo būti nutarti Komisarų Taryboje. Pav., pirkimas 10 geležinių vamzdžių garo katilui už kelis šimtus rublių Latvijoje be Latvijos L. Komisarų nutarimo apseiti negalėjo.

Paskirtą valandą L. Komisarai, „partijos žmonės" ir įtrauktų į dienotvarkę klausimų referentai pradėjo rinktis kas į posėdžių salę, kas į laukiamąjį kambarį prie šios. Šias eilutes rašantis pateko į laukiamąjį kambarį. Čia daugiausia sėdėjo įstaigų atstovai, bet pasirodydavo ir patys liaudies komisarai. Kai kurie iš jų pasisveikindavo su pažįstamais, kiti, pasipūtę kaip kalakutai, praeidavo pro šalį „nepastebėję" net gerų pažįstamų.

Prieš pat posėdžio pradžią į laukiamąjį kambarį įėjo pareigūnas ir pranešė, kurie klausimai bus svarstomi visų pirma, ir pakvietė atitinkamus referentus į posėdžių salę, o kitiems liepė palaukti. Aš įėjau į posėdžių salę tuojau, nors mano klausimas buvo dienotvarkės vidury. Įdomu gi susipažinti su tokia „garbinga" įstaiga iš viso.

Komisarai ir kiti posėdžio dalyviai salėje buvo taip susitvarkę. Priekyje

gale ilgo stalo sėdėjo tarybos pirmininkas p. Gedvila.

Greta jo iš kairės ir dešinės kėdės buvo paliktos tuščios referentams. Iš dešinės už stalo ir kiek toliau nuo jo sėdėjo didelė grupė, iš viso keliolika žmonių, „partijos atstovų". Tai buvo vieni rusai su „rubaškėmis" ir žydai. Kitas vietas apie ilgą stalą buvo užėmę l. komisarai. Jie buvo ne vieni, bet su savo „pavaduotojais". Kaip žinoma, komisarų daugumas buvo lietuviai. Juos globojo ir valdė jų „pavaduotojai". Iš viso apie stalą susėdo l. komisarų, jų „pavaduotojų" ir „partijos žmonių" 45 asmenys.

Prasidėjo posėdis. Pirmininkas rusų kalba perskaitė dienotvarkę. Pasirodė, kad Lietuvos l. Komisarų Taryboje posėdžių metu buvo vartojama vien rusų kalba.

Per visą kelias valandas trukusį posėdį neteko išgirsti nė vieno lietuviško žodžio,

nors ne vienas komisaras ir ypatingai referentai menkai temokėjo rusiškai. Net kada aš ne viešai kreipiaus į p. Gedvilą lietuviškai, klausdamas, kokio ilgumo turi būti pranešimas, man buvo atsakyta rusiškai. Matyt, kalbėti lietuviškai ten buvo laikomas savotišku „susifrepnijimu", kurio vengė ir l. komisarai.

Klausimų svarstymas buvo savotiškas. Komisarai dažniausia nebuvo skaitę to nutarimo projekto, kurį jie svarstė. Jie, tiesą pasakius, juo ir nesidomėjo. Iš esmės šį tą pasakydavo tik referentas, kartais atitinkamas komisaras arba jo pavaduotojas ir dažnai Valst. Plano Komisijos pirm. Glovackis. Svarstant ūkiškus klausimus, pastarasis aiškiai išsiskirdavo iš kitų savo kolegų tuo, kad jis gilinosi į reikalą ir darydavo pastabų iš esmės. Visi kiti ir ypatingai „partijos žmonės" apie svarstomą reikalą mažai tekalbėdavo ar visai nekalbėdavo, o vietoje to

smarkiai užpuldavo tą įstaigą, kurios klausimas būdavo svarstomas.

Tai buvo garsioji „samokritika". Dėl to į posėdį iš įstaigų ateidavo ne vienas, bet 2 — 3 referentai, kad galėtų sėkmingiau gintis. Puolimų metu būdavo iškeliami nematytai dideli įstaigų apsileidimai ir nesusitvarkymai, bet viskas baigdavosi pasikalbėjimais savo tarpe. Kurių nors didesnių pakeitimų įstaigose ir jų vadovybėje nerasdavo reikalo padaryti, nes jas gi tvarkė „savi žmonės" ir „geri partiečiai".

„Partijos žmonės" smarkiai buvo užpuolę ir šias eilutes rašantį, kai jis pasakė, kad Sovietų pramonė N - mašinų negamina ir kad reikia jų išsirašyti iš užsienių. Kaip vėliau tiksliai pavyko išaiškinti, tokių mašinų bolševikų pramonė tikrai negamina ir apie jas maža teturi supratimo. Ta pati partija vėliau leido jas išrašyti iš užsienio, tačiau viešai kalbėti apie tai, kad Sovietų pramonė kai ko gali nepagaminti, kaip iš to posėdžio paaiškėjo, yra didelis nusikaltimas.

Autoriaus atstovautą įstaigą smarkiai puolė tas pats komisaras, su kuriuo įstaiga glaudžiai bendradarbiavo, pateikdamas 4 kaltinimus. Kada įstaigos atstovas pateikė neginčytinų įrodymų, kad

tuo, kuo jis kaltina įstaigą, kaltas jis pats, nes jis neleido tai padaryti,

arba pats turėjo padaryti, kilo visuotinis juokas, ir komisaras negavo net žodžio pasiaiškinti. Aplamai l. komisarai Sovietų santvarkoj aukštai nevertinami ir neginami, jei jie niekus padaro ar pasako.

Iš viso posėdis vyko netvarkingai, kalbėtojai dažnai būdavo nutraukiami replikomis iš vietų, komisarai tarp savęs kalbėdavosi ir t. t.

Toks buvo, kaip tuomet okupantai ir jų pakalikai sakydavo, „laisviausios ir demokratiškiausios Lietuvos" aukščiausias organas.

J. K.

Tarybinės pabiros

STALINO PENSIJA

Pagal Stalino konstituciją, kiekvieno senatvė turi būti aprūpinama. Paseno kartą karvė, arklys ir asilas. Laukė, laukė, kol kas jais pasirūpins — belaukdami sudžiūvo kaip šakaliai, bet niekas ir paguosti neatėjo. Tada visi trys išdrengė pas Staliną teisybės ieškoti.

— Tėve Staline, — pirmoji prabilo karvė, — mes pasenome, pagal tamstos šviesią konstituciją turėtume pensiją gauti.

— O ką tu gero padarei mūsų socialistinei tėvynei ir partijai?

— Aš dešimtį metų išbuvau kolchoze, maitinau geriausiu pienu vaikus, kurie užaugę bus raudonarmiečiai...

— Na, gerai, jei liks, paskirsime. O tu, arkly, ką gero padarei socializmui ir partijai?

— Aš penkiolika metų ant savo nugaros nešiojau raudonarmiečius, tampiau vežimus, gurguoles.

— Jei liks, paskirsiu, — burbtelėjo Stalinas ir kreipėsi į asilą.

— O tu, asile, ką gero padarei?

— Aš dvidešimt metų nieko neveikiau: nenešiojau nei krovinių, nei žmonių, tik per visus rinkimus atiduodavau balsą už tamstos giminę ir draugus.

— Gerai, puiku, —sušuko Stalinas, — skiriu didžiausią pensiją..

MASKVOS IR BERLYNO TRAUKINIAI

Maskvos stotyje keleivis paklausė, kada išeis traukinys.

— Prieš karą vėlindavosi valandą, o dabar karas — vėlinasi 7—8 valandas.

Tas pats keleivis greit atsidūrė Berlyne ir vėl to paties paklausė:

— Prieš karą vėlindavosi 1—2 minutes, o dabar karas — minutė į minutę eina.

SOVIETINĖ KULTŪRA

Vilniuje šiemet siautė rusų atvežta vidurių šiltinė. Gyventojai turėjo skiepytis, ko pirmiau nereikėjo, nes ši liga nesisvečiavo pas mus. Ta proga rusų politrukas aiškina:

— Kokia čia pas jus kultūra, kokia menka medicina. Pas mus kasmet nuo šiltinės skiepija.

PER DAUG VANDENS

„Geraisiais" arbūziniais laikais sutinku savo bičiulį, besinešantį pusę arbūzo.

— Na, sakyk, kaip atrodo, ar skanu?

— Gal būtų ir neblogas daiktas, jei nebūtų per daug vandens.

— O iš kur tas vanduo? — paklausiu bičiulį.

— Matai, arbūzai skirti propagandai, o sovietinė propaganda — grynas vanduo.

STACHANOVIETIS

Skęsta žmogus, o pro jį bėga darbininkas. Skęstantysis šaukia:

— Gelbėk. Gelbėk.

— Neturiu laiko: esu stachanovietis, skubu į darbą.

TRYS SAULĖS

Prie tvoros sustoję šnekučiuojasi du kaimiečiai.

— O tai pavasarėlis šiemet, jau gegužis, o dar kailinių reikia.

— Mat trys saulės šildo.

— Kokios?

— Dievo saulutė iš kuklumo pasislėpė už debesų — tegu kitos dvi saulės savo parodo, ką gali. Tai kai surėmė Stalino ir Stalino konstitucijos saulė šildyti, tai nė žolelė galvos nebeiškiša, ir prie pečiaus su kailiniais šalta.

Roosevelto pareiškimas

VAŠINGTONAS. VII. 18. ELTA. Šiandien įvykusioje spaudos konferencijoje prezidentas Rooseveltas pranešė, kad jis ateinančią savaitę pasiusiąs kongresui raštą, kuriame nurodysiąs, jog vieniems metams įpareigotų kareivių paleidimas iš tarnybos reikštų Jungtinių Valstybių kariuomenės susilpninimą. Į klausimą, kaip prezidentas mano išlaikyti laisvą jūros kelią į Islandiją, Rooseveltas atsakė pastebėdamas, kad minėtas kongresui raštas duosiąs aiškų atsakymą. Karinių sluoksnių, gerai suprantančių reikalą ginti vakarų pusrutulį, nuomone, Amerikai būtų labai pavojinga, jei Islandiją būtų užėmusi kuri nors „nedrauginga valstybė". Į klausimą kokias pasekmes turėsiąs vėliau Islandijos užėmimas, Rooseveltas pareiškė, kad apie tai dabar jis nieko negalis pasakyti. Tačiau, po to kai jau Islandija yra užimta, ten pasiųstas kariuomenės dalis negalima palikti nesaugias ir be papildymo. Todėl reikalinga joms privežti ir medžiagos ir maisto, o taip pat apsaugoti susisiekimą su užimtąja sala. Šitokia pažiūra galioja Bermudų, Newfundlando ir Islandijos atžvilgiu. Šios priemonės esančios reikalingos prieš „gresiantį" užpuolimo pavojų. Paklaustas apie „juodąjį sąrašą" prekybai su Pietų Amerika, prezidentas atsakė, kad šis sąrašas yra nepastovus, t. y. kai kurie vardai būsią išbraukti, o kiti įrašyti. Palietus generolo Marshallo pareiškimą, kad yra suplanuota įsteigti aerodromus ir Pietų Amerikos kraštuose, prezidentas Rooseveltas atsisakė ką nors smulkiau tuo reikalu pasakyti, tačiau pažymėjo, kad tokios priemonės yra suplanuotos visiems strateginiams punktams.

BUVUSIOSE ANGLIJOS BAZĖSE ĮSIKŪRĖ AMERIKIEČIAI

VAŠINGTONAS. VII. 18. ELTA. JAV laivyno ministerija praneša, kad atramos bazės Argentinoje (New Foundlande) ir Trinidade yra visiškai įrengtos. Argentina, kaip Associated Press praneša, priešingai ankstesnėmis žiniomis, bus ne tiktai oro laivyno bazė, bet ir karo laivyno bazė, kurioje bus kuro papildymo įrengimai. Čia taip pat bus galima atlikti lengvą visų rūšių karo laivų remontą. New Foundlando bazė jau visiškai perimta, tuo tarpu Trinidadas formaliai JAV laivyno bus perimtas rugpiūčio 1 dieną. Abi atramos bazės, kaip žinoma, yra išnuomotos iš Anglijos.

New Yorkas. E. Laikraštis „New York Herald Tribune" patiria iš Vašingtono, kad artimo prezidento Roosevelto draugo Harry Hopkinso kelionė į Londoną turi ryšio su Jungtinių Valstybių prekių pristatymu Sovietų Sąjungai.

VAŠINGTONAS. E. Produktyvaus bedarbių aprūpinimo įstaiga (Works Progress Administration) paskelbė, kad nežiūrint įtempto ginklavimosi programos vykdymo, Jungtinėse Valstybėse vis dar esama 5.000.000 bedarbių.

Iškilmingas ispanų Falangos tautinės tarybos posėdis

MADRIDAS. VII. 18. ELTA. Ispanų tautinės revoliucijos penkerių metų sukaktuvių proga vakar, pirmininkaujant generolui Franco, susirinko ispanų falangos tautinė taryba. Posėdyje dalyvavo visi ministerių kabineto nariai, daug generolų ir diplomatinis korpusas. Posėdis buvo iškilmingo pobūdžio. Dar gerokai prieš jam prasidedant prie tautinės tarybos rūmų susirinko didelė žmonių minia, kuri karštais šūkiais sveikino atvykusią valstybės galvą. Posėdžio pradžioje naujieji tautinės tarybos nariai, lygiai kaip partijai priklausą ministeriai, prisiekė falangai, savo aukščiausiajam vadui ir ispanų revoliucijos principams. Po to kalbėjo generolas Franco. Jis visą valandą trukusioje kalboje kalbėjo apie didžiąją lemiamą kovą, kurioje Europa kovoja prieš komunizmą ir su juo išvien einančias demokratijas. Jis kvietė falangos vadus su geležine energija budėti, kad būtų laikomasi moralinių tautinės revoliucijos principų. Iškilmingas posėdis pasibaigė falangos daina. Po to Franco dar ilgai tarėsi su savo ministeriais ir generolais.

V. KEMEŽYS

Pasienis raudonųjų replėse

3 Bažnyčia ruošėsi keltis į kluonus

Raudonųjų gyvuliškumas bažnytinių apeigų atžvilgiu pranešdavo viską, ką galima buvo laukti. Karininkai ir kareiviai niekuomet nepagerbdavo laidotuvių procesijos. Atvirkščiai, jiems laidotuvės dažnai keldavo juoką. Girdėdami varpų skambėjimą, jie pasityčiodami klausinėdavo, kam tas skambinimas, kiek už tai popui buvę sumokėta. Tiek laidotuvių, tiek kitų bažnytinių procesijų metu ne tik stovėdavo su kepurėmis, bet ir rūkydavo. Todėl retos išimtys žmones nepaprastai nustebindavo. Vieną sekmadienį pamaldų metu paslapčiomis į bažnyčią įsmuko kareivis, krito kelis kartus ant kelių, paskum pravoslavų papročiu į visas puses nusilenkė ir tuojau išėjo. Žmones tas įvykis sujaudino, nes matė gilią tikinčio Rusijos žmogaus tragediją.

Pavasaris sutampa su gegužinių ir kitų pamaldų laikotarpiu. Komisarus, greta pat bažnyčios dirbusius, tai labai erzindavo ir nervindavo. Girdi, čia jie dirbą iš paskutiniųjų, o gyventojai, išsipuošę, kasdien nuo ryto iki vakaro slankioją į bažnyčią. Kas ten toje bažnyčioje esą daroma?

Dažnai įeidavo į vidų, tačiau net tiek kultūringumo stigdavo, jog nenusiimdavo kepurių. Vis dažniau pasigirsdavo grasinimų, kad ilgai nereikės laukti ir bažnyčia pavirs arba javų aruodu, arba klubu. Vilkaviškyje evangelikų liuteronų bažnyčioje jau tikrai buvo pilami iš ūkininkų atimami javai. Kunigai buvo pasiruošę visokiems netikėtumams ir ramiai sakydavo: „Atims bažnyčias, eisime pas ūkininkus pamaldų laikyti į kluonus".

Savo neapykantą religijai ir kunigams bolševikai žiauriai išliejo Lankeliškiuose. Karo pirmosios dienos ankstyvąjį rytą bolševikai išsivežė kleboną Balsį, vikarą Petriką ir Vilkaviškio kunigą Dabrilą, kuris, jausdamas pavojų, manė saugesnę vietą rasiąs Lankeliškiuose. Raudonieji budeliai nusigabeno savo aukas į artimąjį mišką ir ten žiauriausiu būdu visus tris nukankino, sušaudydami ir subadydami, o klebonui Balsiui dar diržą iš pečių išpiaudami ir prie medžio jį prikaldami. Šitą šiurpųjį, pasibaisėtiną teroro aktą ne tik gyventojai sutiko su siaubo perimtomis sielomis, bet ir vokiečių kariai, kurie budelių darbo išdavas fotografavo ir filmavo, stebėjosi ir piktinosi šiuo neįtikėtinu žiaurumu. Tragiškesnis šis įvykis yra dėl to, kad kai kurie klebono draugai, lyg nujausdami nelaimę, patarė jam laikinai kur nors pasišalinti. Tačiau klebonas atsisakė slėptis, nes jo sąžinė esanti rami ir jis nieko niekam nesąs skolingas, kad su juo galėtų atsiskaitinėti. Tokio įsitikinimo vedami, žuvo nuo bolševikų budeliškos rankos daug pasitikėjusių taurių lietuvių.

BAISIOJI NAKTIS

Pasienyje jau birželio 13 d. vakare pasirodė įtartinai gyvas čekistų zujimas. Vilkaviškio čekos „dėžė", kaip žmonės baimingai vadindavo čekos nusidėvėjusį automobilį suimtiesiems, šniokšdama lakstė iš vienos pusės į kitą. Tačiau gyventojai sumigo ir tik iš ryto buvo pritrenkti baisios naujienos. Žmonės anksti rytą telkėsi būreliais ir su ašaromis akyse pasakojo, kiek šeimų ir kaip buvo išvežtos. Iš karto net netikėta, kad tokios žiaurios priemonės būtų galėta imtis. Tačiau baisi tikrovė buvo nepermaldaujama.

Seneliai, paliegėliai, maži vaikai — niekas nesudarė bolševikams kliūties. Vieno ūkininko šeimoje, iš kurios turėjo pasilikti tik seneliai, šešerių metų išvežamoji ūkininko mergytė taip stipriai įsikibo į senelį, rėkdama „Nenoriu važiuoti į Rusiją", jog visi pradėjo graudžiai raudoti. Raudojo seneliai, raudonojo išvežamieji tėvai, o mergytė vis labiau glaudėsi prie senelio. Galų gale kareivis, kuris turėjo mergytę paimti, matyti, šios scenos irgi neišlaikė ir pasitraukė prie sunkvežimio. Beskubėdami čekistai scenos gilinti, matyt, nenorėjo ir išsinešdino, mergytę palikdami pas senelius.

Artimiausias sekmadienis po išvežimo buvo birželio 15-ji. Tai buvo bolševikų įsiveržimo metinės. Tas sekmadienis bažnyčiose buvo ypatingai graudus. Žmonės sukniubę verkė, lyg pasiruošę baisiausiam, kas juos gyvenime galėjo ištikti.

Po išvežimo dienos žmonės tiesiog apmirė, pasidarė abejingi darbams ir gyvenimui.

Vietos komunistai po tos šiurpios nakties negalėjo žmonėms tiesiai pažvelgti į akis. Jie vengė priekaištingų gyventojų žvilgsnių. Karininkai ir komisarai, iki tol izoliuotai laikęsi nuo gyventojų, dar labiau jų šalinosi. Nepasitikėjimas tarp gyventojų ir raudonųjų, kuris versdavo prie šulinių statyti karines sargybas, kad vanduo nebūtų užnuodytas, dabar išaugo iki nepaprastų ribų. Karininkų „damos" kai kada iš netyčių imdavo ir nusiskųsdavo, kad lietuviai Tarybų Sąjungos tiesiog neapkenčią. Bolševikams tekę malšinti gruzinus ir kitas „karštesnes tautas", bet tokio atkaklaus pasipriešinimo nesutikę. Daug laiko busią reikalinga lietuviams palenkti.

* * *

Piautuvas ir kūjis, tie atsilikimo ir visa triuškinimo bei naikinimo simboliai, nūn išvyti iš mūsų padangės. Atgijo tikrieji mūsų tautos simboliai — mūsų vėliavos spalvos ir į priekį besiveržiąs Vytis. Bolševikų prisiminimai mumyse nuolat kels budrumą dėl mūsų ateities, kad tik negrįžtų tas siaubingas tikrovės sapnas, kuris mūsų tautą tik metus slėgė, bet tiek skausmingų žaizdų jos kūne atvėrė.

Stalinas jau ima ieškoti kaltininkų

Berlynas. E. Sovietų Sąjungos aukščiausiosios tarybos paskelbtas dekretas apie karinių komisarų sovietų armijoje įvedimą vokiečių spaudoje vertinamas, kaip įrodymas, kad GPU yra virtęs nevaržomu sovietų armijos valdovu. Laikraščiai laiko tai nusiminimo priemone, kuri nors ir nebegalės sulaikyti nuolat besiplečiančio sovietų karo pajėgų irimo, vis dėlto, turinti padaryti įspūdžio pasauliui ir padėčiai sovietuose fronte ir užfrontėje. „Voelkischer Beobachter" ta proga pastebi, jog kariuomenė, kurios moralė yra jau smarkiai sukrėsta, tik tokiomis priemonėmis dar gali būti stumiama į kovą. Ji gali tik nebyliai aukotis, bet nebegali išvengti sunaikinimo, arba, juo labiau, pasiekti kokių laimėjimų.

Pakėlę komisarus iki armijos despotų, iki gyvenimo ir mirties viešpačių, sovietai pripažįsta, kad jie laiko pralaimėjimą neišvengiamu ir tik stengiasi neišmatuojama kraujo auka laimėti šiek tiek laiko.

„Deutsche Allgemeine Zeitung" dėl minėto dekreto priežasčių rašo, jog naujas įvedimas komisarų, kurie bolševikų armijoje jau iš dalies buvo išnykę, dar kartą aiškiai parodo bolševikų valstybės vadovybės nepasitikėjimą karininkais, o iš antros pusės,

jos pastangas bolševikų karinių grupių pralaimėjimą suversti kariuomenės vadovybei.

Dabar padėtis yra vaizduojama taip, tartum karininkams nepavykę palaikyti drausmę ir norą kariauti. Kruvinas teroras, šnipinėjimas ir grasinimai turį dar dabar padėti paremti svyruojantį bolševikų kariuomenės pastatą.

„Berliner Lokal - Anzeiger" pareiškia, kad Stalinas dabar ieškąs kaltininko.

Jis nebekovojąs dėl laimėjimo, o vien tik stengiasi gelbėti bolševikų partiją. Jo dekretas yra tartum SOS signalas, leidžiamas iš skęstančio laivo.

ANKARA. E. Sovietų Sąjungos ambasadorius Berlyne Dekanozovas atvyko į Ankarą.

Naujai Japonijos vyriausybei reiškiamas palankumas

Tokio, VII. 19. ELTA. Japonijos sostinės politiniai sluoksniai ir visa spauda naująjį Konoės sudarytą ministerių kabinetą sveikina šiltais žodžiais. Buvo reiškiamas įsitikinimas, kad kunigaikštis Konoė, tęsdamas ir stiprindamas savo ligšiolinę politiką, dirbs ir toliau su tokia pat sekme, kaip ir iki šiol. Naujųjų ministerių parinkimas Tokioje buvo palankiai sutiktas todėl, kad jie atitinka vis stiprėjantį japonų tautos pageidavimą padaryti Japoniją stiprią tiek viduje, tiek iš oro, siekiant iškovoti Japonijai nepriklausomą politinę ir ūkinę padėtį Rytų Azijos ūkinėje erdvėje. Spauda ypatingai reiškia savo pasitenkinimą tuo, kad Japonija tebesilaikys savo ligšiolinės užsienių politikos krypties. Laikraščiai pažymi, kad naujasis užsienių reikalų ministeris, kuris kartu yra ir kolonijų ministeriu, yra geras laivyno žinovas ir turi daug prityrimo nepriklausomo karinio ūkio plėtimo srityje, taigi yra pasirengęs kaip tik tiems uždaviniams, kuriuos Japonijai tenka spręsti Rytų Azijoje.

ANGLAI PAREIKALAVO EVAKUOTI DŽIBUTĮ

Amsterdamas. VII. 18. ELTA. Londono radijo praneša, kad britų kariuomenės vadas Kaire pasiuntęs Prancūzų Somalijos gubernatoriui raštą, kuriame reikalavęs evakuoti iš Džibučio moteris ir vaikus.

VICHY. E. Penktadienį vakare buvo oficialiai pranešta, kad maršalas Petainas, admirolo Darlano pasiūlymu, iki šiol buvusį pramonės gamybos valstybės sekretorių Pierre Pucheu paskyrė vidaus reikalų ministeriu.

ROMA. E. Į Rytų frontą pasiųsti nauji italų kariuomenės daliniai, kuriems partijos sekretorius perdavė juodmarškinių sveikinimus ir linkėjimus. Išvykstančiuosius karius palydėjo didžiulė žmonių minia, keldama jiems ovacijas.

STOKHOLMAS. E. Buvusi dailiojo čiuožimo pasaulio meisterė norvegė Sonja Henie, kuri, kaip žinoma, pastaraisiais metais vaidino daugelyje JAV filmų, ketvirtadienį, kaip praneša švedų laikraščiai iš New Yorko, priėmė Jungtinių Amerikos Valstybių pilietybę.

K R O N I K A

NESIKALBĖTI SU BELAISVIAIS

Atskirais atsitikimais pastebėta, kad civiliai asmenys įsileidžia į kalbas su pravedamais rusų - bolševikų belaisviais.

Dėl karinių sumetimų kiekvienas su rusų - bolševikų belaisviais pasikalbėjimas yra griežtai draudžiamas.

PAŠTAS JAU PRADEDA VEIKTI

Kaunas. VII. 18. ELTA. Kai kuriose Lietuvos apskrityse, kur tik galima, jau pradėtas tuo tarpu dar nereguliarus pasikeitimas pašto korespondencija. Vilniuje priimama ir išduodama valdinė korespondencija. Valdinėms įstaigoms, pagal raštus, parduodami pašto ženklai.

SUDARYTA DAILININKŲ SĄJUNGOS VADOVYBĖ

Kaunas. VII. 18. ELTA. Raudonajai dailininkų sąjungos vadovybei pabėgus, Lietuvos dailininkų sąjungos reikalams tvarkyti sudaryta laikinoji valdyba. Jos pirmininku yra A. Žmuidzinavičius, vicepirmininku — skulptorius P. Rimša ir sekretorium — dail. dekoratorius L. Truikys.

A. PANEMUNĖJ ĮSTEIGTAS L. RAUDONOJO KRYŽIAUS SKYRIUS

Skyrius globoja miestelio ir valsčiaus žuvusiųjų ir sužeistų partizanų šeimas, buvusius politinius kalinius, išvežtųjų į SSSR šeimas ir nukentėjusius nuo karo. Skyriaus būstinė Vaidoto g. 56. Ten registruojami reikalingi paramos ir priimamos aukos.

KAUNO ĮGULOS BAŽNYČIOS BUVUSIEMS CHORISTAMS

Visi buvusieji Kauno Įgulos Bažnyčios choristai prašomi susirinkti š. m. liepos mėn. 20 dien. 10 val. choro salėn į repeticiją ir 11 val. 30 min. į bažnyčią giedoti. Repeticijos ir pamaldos bus kas sekmadienis tuo pačiu laiku. Prašome kuo gausiausiai dalyvauti.

Choro dirigentas ir vargonininkas

ŽYDAI PERKA TIK JIEMS SKIRTOSE KRAUTUVĖSE

Kaunas. VII. 18. ELTA. Įvesta tvarka, žydai įvairias prekes pagal korteles galės pirkti tik jiems skirtose krautuvėse. Kitur žydams pirkti draudžiama.

PRANEŠIMAS KOOPERATYVAMS

Visi kooperatyvai, kurie turėjo ligi 1940 m. birželio 15 d. veikusiais įstatymais mokėti verslo pelno ir antpelnio mokesčius, prašomi šiuos mokesčius už 1940 metus neatidėliojant apskaičiuoti, įmokėti juos į valstybės iždą ir apyskaitas už 1940 metus drauge su įmokėto mokesčio kvitais pristatyti Mokesčių ir Rinkliavų Valdybai.

Mokesčių ir Rinkliavų Valdyba

Juodieji Roosevelto sąrašai

Berlynas. E. Dėl Jungtinių Valstybių prezidento įsakymo sustabdyti einamąsias sąskaitas tų Pietų Amerikos piliečių, kurie įtariami palaiką ryšius su ašies valstybėmis, laikraštis „Deutsche Allgemeine Zeitung" rašo: „Rooseveltas vėl pradeda sudarinėti blogos atminties juoduosius sąrašus, kuriuos praktikuoja anglai; jis vartoja neutraliose valstybėse neutralių valstybių piliečių atžvilgiu tokias pat priemones, kurios šiaip tik karo metu tevartojamos prieš priešo valstybės piliečius. Kai Rooseveltas taikos metu imasi tokių žygių ir visą nuosavybės teisę paverčia niekais vien tam, kad sudarytų sąlygas savo keršto jausmui pasireikšti, tas faktas turi labai paliesti Pietų Amerikos gyventojų pasitikėjimą tokiu keistu sąjungininku".

Likviduojamos FGA mokyklos

Pašauktieji mokiniai laisvi

Bolševikų laikais Lietuvoje veikusi vad. darbo rezervų valdyba, kuri buvo maskviškės to paties vardo vyr. valdybos skyrius ir kurios tikslas buvo per vadinamąsias fabrikinio — gamyklinio apmokymo mokyklas paruošti darbininkų — specialistų ir meisterių kadrus, žlugus bolševikų santvarkai, panaikinta. Panaikintos ir trys jau kurį laiką Vilniuje, Rudiškėse ir Ignalinoje veikusios mokyklos, nes dalį mokinių patys bolševikai išvežė į Rusijos gilumą, o kita dalis, prasidėjus karui, išbėgiojo.

Nuo š. m. liepos 1 d. turėjo pradėti veikti dar 14 tokių mokyklų. Į jas buvo sumobilizuota apie 7.000 mūsų jaunimo, daugiausia darbininkų ir kaimiečių 14—16 metų amžiaus vaikų, kurie, šių mokyklų organizatorių užsimojimu, turėję per trumpą laiką išmokti atitinkamos specialybės. Kiek vėliau, apie rugpiūčio mėnesį, buvo numatyta mobilizuoti dar 7.000 jaunimo į amatų mokyklas įvairių specialybių meisteriams paruošti. Tuo būdu šiam tikslui iš viso turėjo būti mobilizuota net 14.000 Lietuvos jaunuolių, kurie, baigę mokyklas, pagal TSRS atitinkamą praėjusio rudens įsaką, greičiausiai, būtų buvę išgabenti į TSRS gilumą, ten nuolat jaučiamai kvalifikuotų darbininkų ir meisterių spragai užkišti.

Tačiau kaip visose srityse, taip ir čia visu pilnumu pasireiškė tikras nesugebėjimas organizuoti darbą. Trys jau buvusios šios rūšies mokyklos tik vegetavo. Joms nuolat trūko darbo įrankių, medžiagų. Mokyklose drausmė buvo pairusi, mokiniai buvo jomis nusivylę.

Panašiai buvo ir su naujai organizuotomis mokyklomis. Mokyklų bolševikai jokiu būdu neįstengė aprūpinti būstais, o kadangi mokyklų globa buvo įpareigotos rūpintis ir visagalės kompartijos su komjaunuoliais, tai buvo tiesiog pagrasinta, kad, vykdomiesiems komitetams neparūpinus šioms mokykloms būstų, teks tam tikslui užimti vidurinių ir pradžios mokyklų būstus. Iš viso susidarė įspūdis, jog bolševikų pastangos būtų buvusios bergždžios, nes toks darbas vargu ar pasiektų tikslą.

Pagaliau nuo to sunkaus darbo įvykdymo bolševikų „meisterių gamintojus" atpalaidavo Didžiosios Vokietijos kariuomenė. Išbėgiojo visi šio darbo organizatoriai, daugiausia žydai ir komunistai atvykėliai (iš 60 asmenų tebuvo 3 lietuviai). 14.000 jaunuolių, kurių pusė jau buvo suregistruota ir kuriems buvo įteikti šaukimai stoti į bolševikų organizuotas fabrikinio gamyklinio apmokymo mokyklas, dabar yra laisvi ir gali dirbti ar mokytis savo pasirinktoje srityje. Veikusios vad. FGA mokyklos galutinai likviduojamos, nors jų likvidavimas dėl karo ir vyravusios jose netvarkos dar kurį laiką užsitęs. E.

SPORTAS

VOKIETIJA — ITALIJA 88 : 80

Ketvirtosios lengvosios atletikos rungtynės Vokietija — Italija, įvykusios Bolognoj, pasibaigė vokiečių pergale 88:80. Įdomios varžybos buvo tarp Harbigo (V) ir Lanzi (I) 400 m. ir 800 m. nuotoliuose. Abi varžybos po atkaklios kovos laimėjo italas Lanzi, tuo atsiteisdamas už ankstyvesnius pralaimėjimus. Pirmųjų vietų laimėtojai: 100 m. Monti (I) 10,6 sek; 200 m Mariani (I) 21,8 sek; 400 m Lanzi (I) 47,1 sek; 800 m Lanzi (I) 1:49 min; 1500 m Kaindl (V) 3:55 min; 5000 m Syring (V) 14:57,2 min; 10.000 m Beviacqua (I) 30:33,6 min; 110 m kliūt. Fachini (I) 14,6 sek; 400 m kliūt. Missoni (I) 53,7 sek; 4x100 m estaf.. Vokietija (Fehrmann, Scheuring, Boenecke, Harbig) 41 sek; 4x400 m estaf. Italija (Donnini, Ferrassutti, Missoni, Lanzi) 3:12,2 min, naujas Italijos rekordas; į tolį Luther (V) 7,30 m; į aukštį Langhoff (V) 1,95 m; su kartimi Haunzwickel (V) 4,00 m; diskas Consolini (I) 51,05 m; ietis Berg (V) 63,87 m; rutulys Trippe (V) 15,6f m; kūjis Storch (V) 56,62 m.

Prieš tai vokiečių lengvatletai Bukarešte įtikinančiai nugalėjo Rumuniją 100:63. Rumunas Dinu Christea 5000 m prabėgo per 15:18,2 min (naujas Rumunijos rekordas)

TRUMPAI IŠ UŽSIENIO

— Berlyne turėjo įvykti Vokietijos, Italijos ir Japonijos teniso turnyras. Tačiau japonai dėl nutraukto susisiekimo Sibiro geležinkeliu atvykti negalėjo, dėl to šiomis dienomis vyksta tarpvalstybinės rungtynės Vokietija — Italija, kurios bus įskaitytos į Dunojaus taurės varžybas. Be to. varžybose dalyvauja Vengrija ir Kroatija.

— Vengrų tenisininkai Romoje tepešė tik vieną tašką ir italams pralaimėjo 1:5. Pralaimėjimas netikėtas, nes neseniai vengrai buvo italus nugalėję.

— Geriausiu Italijos pr. sezono gyniku išrinktas Marchi (Genua). Jis gavo sporto laikraščio „Calcio Illustrato" piniginę premiją, kuri yra skiriama kiekvienais metais.

— 1942 m. pasaulinės slidžių pirmenybės įvyks Garmisch — Partenkirchene, vasario 7—15 d. d.

„Žaibo" spaustuvė Kaune, Duonelaičio 24; tel. 26616

Tautos vieningumas

Kai raudonoji grėsmė dar buvo tik pakibusi virš mūsų, anuometinė lietuviškoji spauda daug kalbėjo apie ideologinių ir politinių srovių vienybę. Tai buvo tikslu, nes tokios srovės pas mus buvo, jos turėjo priemonių viešajai nuomonei sudaryti, ir buvo atėjęs metas, kada iš tikrųjų visiems lietuviams reikėjo gaivalingai ieškoti ne kas juos skiria, bet kas jungia. Nenagrinėsime čia ir juo labiau nesmerksime paties srovių buvimo fakto, tik pažymėsime, kad tokia laiko balso paskatintoji vienybė paprastai esti kompromisinė ir kelias į ją eina nuo viršūnių į periferiją. Tai propagandos kelias, kuriuo stengiamasi sujungti mases vienam tų viršūnių suvoktam tikslui.

Tačiau tautos istorijos kelyje būna ir tokių valandų, kada pati tauta iš vidaus esti visiškai vieninga. Reikia tik konstatuoti tą jos vieningumą ir atspėti joje subrendusią mintį. Ant šito jau nebe atsitiktinio pagrindo gali būti sukurta pastovi vienybė, atskleidžianti tautai plačius galimumus ir skatinanti jos kūrybinius polėkius. Skirtingų pažiūrų tautiečiai šiuo atveju nebesidera dėl smulkių nuolaidų, nors ir neatsisako nuo savo ideologijos. Jie greičiau tą ideologiją praturtina ir išlygina. Praturtina, nes kartu su visa tauta giliau suvokia save, ir išlygina, nes be kompromisų ir derybų numeta tas ataugas, kurios pasirodė nebesuderinamos su tautos aspiracijomis.

Laiminga tauta, šiokią posūkio valandą turinti išugdžiusi žmogų, kurio valioje susikristalizavę visos tautos siekimai ir kuris, pradėjęs savo misiją, aiškiai žino, kad remiasi tauta. Tokį pavyzdį turime didžiojoje Vokiečių nacijoje, ir tai jau ryškiai esame užbrėžę šioje vietoje neseniai tilpusiomis mūsų bičiulio Dr. H. G. eilutėmis, kuriose jis kalbėjo apie vokiečių tautos persilaužimą ir kartu apie Führerio kelią. Kitoks likimas ištiko nelaimingą rusų tautą. Lemiamą valandą jos ateitį pasiglemžė nusikaltėliai, kuriems rūpėjo ne tauta, bet proga. Kad spalių revoliucija visai nesirėmė tautos dauguma, prie to ciniškai atvirai prisipažįsta Stalinas savo „Leninizmo klausimuose" (orig. psl. 79), o po 23 metų to išdavoje vokiečių rašytojas Bruno Brehm jau galėjo kalbėti apie „nužudytą tautą", nužudytą, žinoma, dvasiškai.

Mes tikime savo mažosios tautos dvasiniu atsparumu, bet jai grėsė kitokia, žiauri ir greita fizinė mirtis. 32 milijonų aukų budeliams neatrodė labai painus uždavinys dar vienu kitu milijonu padidinti savo trofėjų. Su istoriniu Didžiosios Vokietijos žygiu į Rytus šis mirties šešėlis nuslinko. Ir po to pasmerktoji lietuvių tauta išėjo dar gajesnė, nes dabar ji visiškai vieninga. Jos pasaulėžiūrų mozaiką sujungė vienas siekimas gyventi ir kurti kaip tauta.

Taigi, gyvename tokį momentą, kada nebetenka raginti tautos masių į vienybę, o greičiau patiems tenka pasirūpinti jas suprasti, kad neprasilenktume su jų, tų plačiųjų tautos masių, aspiracijomis, kad nepasijustume bekibą šalia tautos ar net beardą jos vieningumą. Ne vieta čia duoti tos tautinės mūsų ideologijos kad ir metmenis, tai arba jau yra padarę, arba išsamiai padarys tautiniai mūsų ideologai. Čia tegalime profilaktiškai save įspėti, kad tarnaudami tautai, nepadarytume nelemtų klaidų. Tos klaidos gali atsirasti ne dėl piktos valios, bet dėl nesusivokimo.

Ištisus metus buvome priversti tūnoti tamsioje bolševizmo vergijoje. Kiekvienas mūsų žingsnis būdavo atmatuojamas ir žodis iš anksto pasveriamas. Juk net paprasčiausi šūkiai vadinamosioms šventėms būdavo atsiunčiami iš Maskvos, ir raidės šiukštu nevalia buvo juose pakeisti. Kokia nelemta būtų klaida nesuprasti tos laisvės, kurią mums atneša už tautų išlaisvinimą kovojąs tautinis socializmas. Be abejonės, naujojoje Europoje viešpataus tvarka ir iš kiekvieno jos nario bus pareikalauta drausmės, bet toji drausmė nieko bendra neturi su komunizmo įkyriai skelbiama (žinoma, tik skelbiama) „tautine forma ir socialistiniu turiniu", tai greičiau tektų apibūdinti atvirkščiai, kaip socialistinę formą ir tautinį turinį. Tas turinys neprimetamas iš viršaus, nes nacionalsocializmas ne niveliuoja, bet moko tautas. Ir šičia jo pranašumas, bet kartu ir paskatinimas kiekvienai tautai susirasti save.

Už Stalino linijos vėl apsupta didžiulė bolševikų armija

Visam fronte sovietų gynyba nesulaikomai griūva

Vyriausioji Fiurerio būstinė, VII. 18. ELTA. Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša:

Milžiniški karo veiksmai visuose Rytų fronto ruožuose plėtojasi mūsų naudai.

Kovoje prieš Didžiąją Britaniją praėjusią naktį karinės oro pajėgos dar kartą smarkiai bombardavo tiekimo uosto Hullio sandėlius, aliejaus fabrikus ir dokų įrengimus. Kilo dideli gaisrai ir smarkūs sprogimai. Kiti vokiečių kovos lėktuvai prie Didžiosios Britanijos rytinio pakraščio nuskandino vieną 3000 registruotų brutto tonų talpos krovinių laivą, apgadino kitus du didelius prekybos laivus ir sėkmingai puolė aerodromus vidurinėje Anglijoje.

Prie Šiaurės Afrikos pakraščio vokiečių ir italų smingamieji kovos lėktuvai liepos 15 dieną netoli nuo Sidi el Baranio nuskandino vieną didesnį prekybos laivą ir smarkiai pataikė į kitą laivą. Oro kautynėse buvo numušti penki britų naikintuvai.

Liepos 17 dieną, britų kovos lėktuvams ir naikintuvams bandant pulti kanalo pakraštį, vokiečių naikintuvai ir zenitinė artilerija numušė dešimtį priešo lėktuvų. Minogaudžiai kanale numušė keturis britų lėktuvus. Naktį į liepos 18 dieną britų kovos lėktuvai vakarų Vokietijoje numetė keletą sprogstamųjų ir padegamųjų bombų, kurios, tačiau, nepadarė žymių nuostolių. Naktiniai naikintuvai ir zenitinė artilerija numušė ten tris britų kovos lėktuvus.

Berlynas, VII. 18. ELTA. Milžiniškos kovos į rytus nuo „Stalino linijos" vyksta, kaip DNB iš autoritetingų sluoksnių patiria, visiškai panašiai į tas, kurios vyko pačioje karo pradžioje, prasilaužus pro sovietų pasienio pozicijas, — kartais daugiau kaip 100 kilometrų platumo siekiančia zona. Vokiečių šarvuočių smaigaliui nesulaikomai besiveržiant į naujus operatyvinius tikslus, paskui ji einančioms šarvuočių ir pėstininkų divizijoms

pasisekė jų užpakalyje likusius sovietų junginius susprogdinti ir įvairiose vietose apsupti ratu, kur jų laukia galutinis sunaikinimas.

Šioje daugiau kaip 100 kilometrų gilumo zonoje verda kova, iš kurios gaunamas įspūdis,

jog sovietų gynyba kad ir iš lėto, tačiau nebesulaikomai griūva.

Sovietų vadovybė, aiškiai matyti, nebepajėgia toliau savo junginių išlaikyti savo rankose. Atrodo, kad tie vienetai tik savo pačių jėgomis ir savo atsakomybe besistengia sulaikyti sau gresiančią lemtį.

Didesnio masto sovietų veiksmų jau beveik nebežymu.

Vokiečių vadovybė, priešingai, ne tik yra tiksliai informuota apie paskirų kovų raidą, bet ji taip pat nė vienam momentui neišleido iš akių savo didžiųjų operatyvinių tikslų ir atitinkamomis priemonėmis vis galingiau spaudžia vis labiau silpnėjančią sovietų gynybą. Nors sovietų vadovybė savo fronto pranešimuose ir deda beviltiškas pastangas savo daugiau negu nepalankią padėtį užmaskuoti, tačiau Sovietų Sąjungos aukščiausiosios tarybos priimtas nutarimas įvesti kariuomenėje politinius komisarus gana aiškiai parodo, kaip toli yra nueita su sovietų kariuomene. Ligšiolinės vienalytės vyriausiosios vadovybės padalinimas tarp trijų atsakingų generolų ir įvedimas politinių komisarų, kaip karininkų prižiūrėtojų,

yra reikšmingas beviltiškos padėties įrodymas.

Tie komisarai turės kieta ranka atstatyti revoliucinę tvarką ir karinę drausmę, kurią vis tiktai galima laikyti jau pakrikusia. Turės pasirodyti, ar dabartinėse lemtingose kovose tokios beviltiškos priemonės neturės visiškai priešingų pasekmių, negu buvo tikėtasi. Kadangi šiame kare priešo propaganda vėl ir vėl stengiasi savo tautoms sukelti nuotaiką, darant paralelę su praėjusiuoju pasauliniu karu, reikia vieną kartą aiškiai pasakyti, kad per ištisus ketverius pasaulinio karo metus caro armijos, nors jos daug kartų buvo užėmusios teritorijų vakaruose, tačiau niekuomet nelaimėjo lemiamo pasisekimo. Antra vertus, vidurinės valstybės, nors ir pajėgė atremti pakartotiną caro armijo veržimąsi pirmyn ir žymiai susilpninti savo priešą bei toli nustumti atgal, tačiau jos niekuomet neturėjo pakankamai pajėgų karą tikrai nulemiančiai naikinamajai pergalei pasiekti. Taip pat carinės armijos vadovybė visuomet mokėjo meistriškais pasitraukimais išvengti tokių nulėmimų. Bet dabartiniame karo žygyje prieš sovietus didžiuoju dvigubu mūšiu ties Minsku bei Baltstoge, o taip pat sėkmingai nugalėjus „Stalino liniją", vos per keturias savaites jau yra pasiekti karo žygį nulemią vokiečių laimėjimai prieš sovietus. Reikia manyti, o vokiečių kariuomenės vadovybės pranešimas vakar tą jau įsakmiai pabrėžė, kad dabar į rytus nuo „Stalino linijos" netrukus vėl bus pasiekti triuškinami ir lemiami laimėjimai.

Naujasis Japonijos ministerių kabinetas

Užs. reik. min. paskirtas admirolas Tojoda

TOKIO. VII. 18. ELTA. Naujasis Japonijos ministerių kabinetas yra šios sudėties: ministeris pirmininkas ir kartu teisingumo ministeris — kunigaikštis Konoe, užsienių reikalų ministeris ir kolonijų ministeris — admirolas Tojoda, vidaus reikalų ministeris — Aukštųjų Rūmų narys Tanabe, buvęs susisiekimo ministeriu Hiranumos kabinete, finansų ministeris — Sumitono koncerno generalinis direktorius Ogura, buvęs ministeriu be portfelio, karo ministeris — generolas leitenantas Tojo (tas pats), laivyno ministeris — admirolas Oikava (tas pats), švietimo ministeris — Hašida (tas pats), žemės ūkio ministeris — Ino (tas pats), prekybos ministeris — viceadmirolas Saponji, susisiekimo ir geležinkelių ministeris — Murata (tas pats), socialinio aprūpinimo ministeris — gen. gyd. A. D. Koizumi. Kaip ministeriai be portfelio į kabinetą įeina: baronas Hiranuma (buvęs vidaus reikalų ministeris), generolas leitenantas Janagava (buvęs teisingumo ministeris), generolas leitenantas Suzuki, kuris ir toliau tebepasilieka planavimo įstaigos viršininku. Pasilieka iš senojo kabineto savo pareigose valstybės sekretorius prie ministerių kabineto Tomita, konstitucijos skyriaus viršininkas Murase ir informacijų skyriaus viršininkas Ito.

* * *

TOKIO. E. Naujasis Japonijos užsienių reikalų ministeris admirolas Tojoda yra buvęs karo laivyno viceministeriu, o paskui — prekybos ministeriu. Dabar jis yra 56 metų amžiaus. Daugiausia Tojodos veikla yra pasireiškusi karo laivyno administracijoje; taip pat jis yra buvęs trečiosios eskadros viršininku. Karo laivyno viceministeriu jis buvo paskirtas 1940 m. rugsėjo mėnesį, o prekybos ministeriu — 1941 m. balandžio mėnesį.

KONOĖS PAREIŠKIMAS

Tokio. VII. 18. ELTA. Ministeris pirmininkas Konoye šiandien vakare pareiškė, kad ryšium su smarkiai besikeičiančia tarptautine padėtimi, Japonijos misija vis būsianti sunkesnė ir kad dėl to visa tauta kaip vienas vyras turi būti vieninga. Japonijos politika sunkiai tarptautinei padėčiai įgalėti yra jau nustatyta ir dabar telieka ją greitai ir ryžtingai pravesti. Baigdamas, Konoye pareiškė, kad Japonijos vyriausybės uždavinys pravesti padės 100 milijonų japonų.

JAPONIJA UŽSIENIŲ POLITIKOS NEKEISIANTI

TOKIO. VII. 18. ELTA. Domei agentūra praneša gerai informuotų sluoksnių nuomonę, kad Japonijos užsienių politikoje jokių ypatingesnių pasikeitimų neįvyksią. Jei kai kurios trečiosios priešjaponiškos valstybės iš šio kabineto pasikeitimo nori sau sudaryti kapitalą ir skleisti piktą propagandą, esą reikia laukti Japonijos užsienių politikos pakitimo, tai pasirodysią, kad joms dar viena viltis dingo. Japonijos užsienių politika ir toliau būsianti nukreipta į sėkmingą Kinijos konflikto baigimą. Jei iš viso būtų galėję kilti kokių abejonių dėl Japonijos politikos linijos tiesumo, tai tokios abejonės išblaškomos jau tuo paprastu faktu, kad kunigaikštis Konoė vėl liekasi vyriausybės priešakyje. Pagaliau minėtuose sluoksniuose pabrėžiama, kad antrasis Konoės kabinetas pašalinęs Japonijos priklausomumą nuo Anglijos ir Jungtinių Valstybių ir kad naujojo kabineto uždavinys būsiąs tą nepriklausomumo politiką toliau plėsti.

Pakelėse sunaikinti bolševikų šarvuočiai nebesuskaičiuojami...

Šarvuočiai dega kaip deglai... Geležinė kumštis sugriebė bolševikus

— Sėdime motociklo krepšyje, globojami šaulių, kurie šarvuočių avangardą nesulaikomai lydi į Rytus. Priešaky blogais vietos keliais tarška šarvuočių vikšrai. Šarvuočiai sudaro beveik nepereinamą užtvanką. Dreba žemė nuo begalinių ketaus tonų, riedančių žeme.

Ties viena vieta staiga pasigirsta ugnis. Priešo šarvuočių dalinys sustoja ir šaudo mus iš visų vamzdžių. Tartum žaibai bliksi mūsų ugnis, tačiau bolševikai šaudo toliau. Šarvuočių yra tiek, kad iš karto negalima sunaikinti.

Tuo būdu tenka prasimušti!

Šarvuočiai lenda į bolševikų ugnį, nežiūrėdami taiklių šūvių. Priešo šarvuočiai vienas po kito išeina iš rikiuotės, nutraukdami ugnį arba atguldami ir nejudėdami. Name iš kairės apsikasė kai kurie bolševikų karių skyriai. Bolševikai išsigando ir pasidavė, kai ties jais sustojo šarvuotis. Bolševikų bugninis šautuvas buvo geras laimikio priedas. Minėtas namas buvo drabužių ir šarvuotės sandėlis.

Priešo šarvuočiai dega tartum deglai. Todėl kiekvieną kartą kai važiuojame pro šalį pirmyn svilina karščio liepsna. Pakeltomis rankomis eina į užnugarį bolševikų kareiviai, be jokios išraiškos ir visai neįdomūs iš arčiau.

Ties miestelio vartais stovi šarvuočių divizijos vadas su žemėlapiu rankoje, pagal kurį nurodo tolimesnį šarvuočių žygį. Eiliniai tikslai beveik nenurodomi, nes jie greit pasiekiami. Vos generolas suspėjo duoti įsakymą, nurodydamas padėtį pagal dalinius ir vietą, kaip bematant pravažiavo nauja priešakinė rinktinė. Iš vietos taškų į ūžiančią vorą pasigirsta naujų šūvių. Krovinių vežimai nuvažiuoja į apkasus. Šarvuočiai važiuoja išilgai gatvių. Staiga pro duris pakeltomis rankomis išeina apie dešimt bolševikų, kurie čia buvo apsikasę.

Važiuodami į rytus einančiu vieškeliu, iš naujo susilaukiame sparninės ugnies. Perdavinėjami įsakymai. Krentame į vieškelio griovius ir atkišame kulkosvaidį į keleto namų langus. Greta mūsų statomas granatasvaidis, maloniai visų karių laukiamas. Granatasvaidžiai visados mėgstami. Net viršila sustabdo ugnį, kad galėtų pažiūrėti, kaip aukštai iškils granata.

Netoliese naujos gyvenamosios vietos staiga pasirodo naujas šarvuotis. Ties kelio posūkiu prie mūsų ateina grandinis kraujais aptekusiu veidu.

— Ak, niekis tas tvarstomasis pakietėlis, — kalba jis, — trenkit šarvuotį šalin, nes kitaip užklups dar, tiesiog verskit šalin.

Pro jį pravažiuoja kautynių draugai, pasiruošdami sutikti ugnį, tačiau šarvuočio ugnis pasidaro nebepavojinga.

Kažin ar galima sugadintuosius priešo šarvuočius suskaičiuoti, kurie guli pakelėse. Tačiau medžioklė nenutraukiama. Geležinė šarvuočių kumštis sugriebė bolševikus. Toji kumštis niekados jų nebepaleis.

Iš „Feldzeitung"

Roosevelto įgaliotinio pareiškimas Londone

Amsterdamas. VII. 18. ELTA. Hary Hopkinsas pareiškė Jungtinių Valstybių ambasadoje Londone, kad

Jungtinės Valstybės teiksiančios Anglijai tiek laivų, ginklų ir maisto gaminių, kiek Anglijai reiksią.

Paklaustas, ar Jungtinės Valstybės saugosiančios Atlanto vandenynu gabenamus transportus, Hopkinsas atsakė: „Prezidentas pareiškė, kad mūsų prekės bus pristatytos į jų paskirties vietą. Aš pats tuo reikalu tegaliu pasakyti tiek, kad mes pasirūpinsime, jog taip būtų. Mes saugosime tuos laivus, tačiau smulkiau nieko negaliu pasakyti".

Į Kazanę persikėlė dalis J.A.V. ambasados

NEW YORKAS. VII.18. ELTA. United Press praneša iš Maskvos, kad Jungtinių Amerikos Valstybių ambasados trys valdininkai ir keturi tarnautojai jau išvažiavo į Kazanę. Jungtinių Amerikos Valstybių ambasadorius Steinhardtas šį išvykimą pavadino tik „atsargos priemone" ir patikino, kad jis pats dar pasiliks Maskvoje.